

12 Mart : Erzurumun Kurtuluş Günü

Erzurum Yirmi Yıl Evvel Bugün
Mesut Taliine Kavuştu

Verme dünyaları alsan da bu cennet vatani

Ben ezeldenberi hür yaşadım, kür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım.
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım,

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı..
Sen şehit oğlusun, incitme yazıktır atanı.
Verme dünyaları alsan da bu cennet vatani..

KURTULUŞ BUGÜNKÜ TÖREN

Kahraman Erzurum, bugün kurtuluşunun lezzetli yudum yudum tadarak, bayram yapacaktır. Kahbece arkadan vurulduğu günlerin hüznüyle, zaferinin neşesini beraber tadarak, tarihten intibahla bahsederken 12 Mart kurtuluş gününde de övünecektir. Dünyada hiç bir belde yoktur ki, bu kadar zulüm ve istilaya rağmen gene bu kadar zinde olarak mevcudiyetini muhafaza etmiş olsun. Eğer Palandöken eteklerinde yatan Erzurum, Türk vatanının parıltısı, anayurdun göz bebeği olmasaydı, eğer Erzurumlu bu büyük milletin en mert en fedakâr evlâtlarından biri olmasaydı, bugün bu kadar zulümden sonra, Erzurum şehrinin harabelerini toz toprak altından çıkarmak, tarihi Salkık hükümdarlığının bu büyük merkezini, tıpkı Efes, tıpkı Ani harabeleri gibi tarihin içinde aramak mecburiyetinde kalacaktık.

CİHAD BÂBAN

(Altıtaft 7 incede)

Erzurumun kurtuluşunun yıldönümüne ait programı dünkü nüshamızda yazmıştık. Bu programı bugünkü nüshamızda da tekrarlıyoruz. Şehrin muhtelif kapılarında giriş temsil edecek bir manga Harput kapısından ve muhtelif kapılardan giriş temsil etmek üzere bir manga Harput kapısından, üç manga da Ardahan kapısından, tam saat 13 te şehre doğru temsili ileri yürüyüşe geçeceklerdir. Harput kapısından hareket edecek olan manga Değirmenler arası - Dere mahallesi - Murat paşa camii - Erzincan çarşısı - Yakutiye kışlası yolu; Ardahan kapısından hareket edecek mangalardan birisi, Kiremit ocakları - Palandöken okulu - Tebriz kapısı - Cumhuriyet caddesi yolu; Ardahan kapısından hareket edecek olan ikinci bir manga Ziraat Bankası - Kafkas oteli - İş Bankası - Lâleli camii yolu; Yine Ardahan kapısından ilerliyecek

olan üçüncü bir manga da Gazi okulu doğusu - Gölbaşı - Mahallebaşı - Gevelciler çarşısı - Tebriz kapısı - Çifte minareler yolu; keşif kolunu temsil edecek olan bir süvari mangası da, süratli ile, İstanbul kapısı - Mareşal Çakmak hastahanesi - Yakutiye yolu Hükümet konağı önünde toplanacaklar ve İstanbul kapısındaki büyük kısım da saat 13.20 de hareket ederek yine hükümet önüne gelecektir. Bu müfrezeler ve büyük kısım geldikleri istikametlerde halk tarafından parlak tezahüratla karşılanacaktır.

Askeri kıt'alar, jandarma ve polis müfrezeleri ve okullar ile halk teşkileri hükümet önünde toplandıktan sonra saat 14 te merasim başlayacaktır. İstiklâl marşı ile bütün birlikler ihtiram vaziyeti alacak ve şanlı bayrağımız bir subay tarafından, belediyece hazırlanmış olan, direğe çekilecektir.

Sancak merasiminden sonra iki söylev verilecek ve söylevleri müteakip resmi geçit yapılacaktır.

Kabul Resmî ve Eğlenceler

Geçit resminden sonra belediyede bir kabul resmi yapılacak ve bu sırada belediye, Parti binaları önünde ve şehrin muhtelif semtlerinde davul zurnalarla millî oyun ve eğlenceler yapılacaktır.

FENER ALAYI

Bugün akşam da büyük bir fener alayı yapılacaktır. Fener alayına iştirak edecek olan askerî müfrezeler saat 18 de Harbiye kışlasından (eski askerî hastahanesi) hareket ederek belediye önüne gelecek ve burada toplanacak olan halk teşkillerini de alarak Cumhuriyet caddesi - Taş mağazalar - Gürcü kapısı - Valli konağı - Nümune hastahanesi - Yakutiye kışlası yolu Belediye önüne gelecek ve buradan dağılacaktır.

SON DAKİKA

Avusturya karıştı, Almanlar hududa asker gönderiyor

Almanya, Avusturya hükûmetine bir nota vererek, Başvekil Şuşniç'in derhal istifa etmesini istedi

Viyana, 11 — Almanya hükûmeti bugün Avusturya hükûmetine bir ultiatom vererek Başvekil Şuşniç'in istifasını ve Dahiliye Nazırı Zeis İnkâr'ın başvekil olmasını istemiştir.

Eu nota üzerine yarınki reyîâm tehir edilmiştir.

Alman kıtaatı hududa sevkediliyor

Viyana, 11 — Viyanada ve bütün Avusturyada Plebisit aleyhinde şiddetli bir asabiyet mevcuttur. Otomobiller fasılasız surette düdüklü çalarak propuganda yapmakta ve asabiyeti teşdit etmektedirler. Avusturya Sosyalistleri Plebisite iştiraktan imtina etmektedirler. Nasyonal Sosyalistlerin naşiri efkârı olan gazetenin bugünkü nüshaları toplattırılmıştır. Galeyan karşısında Alman sefarethanesi ve hükûmet

devairi muhafaza altına alınmıştır. Başvekil Şuşniç 1915 te doğan efradı silâh altına davet etmiştir.

Alman - Avusturya hududunda mühim tedbirler alınmıştır. Almanların da Avusturya hududunu sıkı surette kapamalarına rağmen Alman kıtaatının ve bilhassa mitralyöz kıtaatının Bayyeredan Avusturya hududuna doğru sevkedilmekte oldukları anlaşılmıştır.

Viyana'da şiddetli çarpışmalar oluyor

Viyana 11 — Bugün Viyanada Opera civarında mühim çarpışmalar vuku bulmuş ve bir kaç kişi yaralanmıştır. Toplanan halkı dağıtmak için polisler kılıçlarla hücum etmiş-

lerse de toplantıyı yarmağa muvafak olamamışlardır. Pragda da mühim hadiseler ve karışıklıklar çıkmış ve on kişi yaralanmıştır.

Hariciye nazırı derhal Londradan döndü

Berlin, 11 — Londrada bulunan Hariciye Nazırı Von Ribentrop Avusturya hadiseleri mün-

sebitile hemen Berline dönmüş ve bugün toplanan vekiller heyeti meclisine iştirak etmiştir.

(Daha evvelki haberler 3 üncü sayfamızdadır)

FIKRA:

BAHTLI ERZURUM

Ufuklar kararı. Ve gökler siyah birer örtü gibi bütün bir ülkenin üzerine eğililer. Fırtınalar dağlarda birbirlerini kovuladı, amansız seller ovalarda taş taş üstüne bırakmadı.

Her yaşayan göçtü. Her gelen yıl yeni bir fırtınayı ve coşkun bir seli beraberinde getirdi. Yüz yıllar ufukların ağardığını görmeden böylece bir kâbus gibi nişyana doğru akıp gittiler.

Bir memleket açlandı, bir millet dayanılmaz bir zulüm yüküne tahammül mucizesini gösterdi. Yıllarca ses vermedi, kara talini lanetlemedi, inlemedi. Sonra, birdenbire tek ses... Palandö -

kefin eteginden dünyanın sağrılaşmış kulağına bağardı.

— Biz varız... Yaşıyoruz, yaşayacağız. Kös dinlemiş dünya bu Allahlardan gelen sese boyun eğdi. Sustu ve gözledi.

Erzurum çok çekti. Yakıldı, yıkıldı... Fakat tarih bir ufku tutuşturan ilk ve en mukaddes alevin Erzurumun sineğinde kavilemlandığını gördü.

Bu çektiklerinin en asil kefareti idi. 21 yıl evvel Erzurum bugün de kâra bahtını yendi. Biz bugün işte kurtuluşa ve aydınlığa doğru atılan o ilk adımı anıyoruz.

Bahadır DÜLGER

ERZURUM

ERZURUM

HASRET

Erzurum en kötü günlerini yaşıyordu. Ermeniler tarif edilmez bir vahşetle bütün bir şehri kasıp kavuruyorlardı. Süngülerin, baltaların altında can verenlerin hesabı yoktu. Kadınlar tecavüze uğruyor, çocuklar duvarlara çakılıyordu.

Kavak mahallesinde oturan rençber Durahın karısı Esmâ bütün bunları izlemekten müteessir oluyor ve bütün Türklerin ızdırabını gözile görüyordu.

Ahdedti. Erzurumda ilk göreceği Türk askerinin ayaklarına kapana - caktı.

İstirdat gününü hasretle bekledi. Ve Ermeniler kaçarken o da evinden dışarı fırladı. Ufak tefek bir kadındı. Beyaz ekrasına sarınmıştı. Sokaklarda bir Türk askeri arıyordu. Onun şahsında aylardır süren bayrak hasretinin acısını dindirecekti. Uzaktan gelen bir askerimizi gördü. Ona doğru koştu. Mehmetiğin önünden kaçan Ermeniler bu sokakta ekrasına sarılmış koşan kadının peşinden iki el silâh attılar. Esmâ olduğu yerde düştü. Bembeyaz ekrasının üzerinde de kırmızı bir leke yavaş yavaş büyüdü. Kumldamak istedi. Mu - vaffak olamadı.

Bu hadiseyi uzaktan gören asker ona koşmuştu. Esmâ son bir gayret gösterdi ve onun ellerine sarıldı. Gözleri yaşlı idi ve bu dünyadan artık bütün alakasını kesmişti

— Çok şükür, dedi.
Ruhundaki büyük hasreti din -

dirmişti. Dudaklarında mes'ut bir tebessüm ile son nefesini verdi.

Ordu İstanbul kapısından girmişti. Ermeniler Kars İstikametine doğru kaçıyorlardı. Bütün sokakları kalabalık bir halk kitlesi dolduruyordu. Yiğim yiğim insan cesetleri arasından kardeşlerini, babalarını, kocalarını seçen kadınların hüçürükleri işitiliyordu. Öksüz kalan çocukların ağlamaları duyuluyordu.

Kalabalık, caddelerden hükümet önüne doğru akıyordu. Bu koşan, ağlayan ve hasretle dolu gözlerle bayrağın kırmızı rengini arayan sayısız kimseler arasında bir kadın bir Türk zibitini arıyordu.

Nezri vardı. Biricik kızile göreceği ilk Türk zabitanı evlendirmeye ahdetmişti. Kitapezade Mustafa Efendinin haremî o Türk zabitanı buldu ve sözünü yerine getirdi.

Türk ordusunu şahsında temsil eden kahraman zabite, bir ana, kendince en değerli havadisini vermişti.

Kavak mahallesinin imamı Şükrü ihtiyar bir adamdı. İşgalin büyük acılarını görmüştü. Yanmaktan ve süngü ile öldürülmekten kurtulmuştu. İlk göreceği Türk neferinin ayağına kapanmağa o da ahdetmişti. Göbbaşımda ilk rast geldiği askerime koştu.

İhtiyar bir adamın gözlerinden sakalına doğru süzülen yaşlarla ayaklarına kapandığını gören mütevazı nefer Şükrüye mâni olmak istiyordu. O bunu dinlemedi ve kahraman Mehmetiği bir bayrağa sarılır gibi kucakladı. Şükrü hayatının en güzel dakikasını yaşamıştı. Ölseydi bile gam yemiyecekti.

KİM?

Şampiyonluk iddiaları aldı, yürüdü, bakalım, kim?

Tavla müsabakamıza iştirak edenlerden Şükrü Noyan dün gördük, muhtemelde iyi bir tavla oyuncusu olarak tanınmış olan Şükrü Noyandan Hacı Erdoğan karşı ne söyleyeceğini sorduk:

— Hiç, dedi. Okudum, güldüm. Kendini methetmiş.. Birinci sınıf tavlacıları biliyormuş, kimse karşına çıkarmamış.. Bunların hepsi lâftır. Ben bile böyle bir şey söylemedim.. Halbuki bu işte şampiyonluk benimdir. Kime isterseniz sorun. Beni tanıyan herkes aynı fikirde bulunacaktır.

— Bu söylediklerinizi aynen gazeteye yazacağız..

— Yazın.. Benim kimseden çekindiğim yoktur. Tavla başına oturunca görürüz. İşte ben de söyleyorum. Halep orada ise arşın bende..

Şükrü Noyan

Kaçak altınlar ve kaçak eşya bedeli

Kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki 1918 sayılı kanunun 57 ve 60 nci maddelerini değiştiren ve bu kanuna bir madde ekliyen 2550 sayılı kanunun ikinci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bu madde mucibince gümrük kaçak eşya bedeli ile kaçak altınların değerinden ve bunların para cezalarından tazminat karşılığı olarak Hazinece İrad kaydedilen yüzde yirmiler Gümrük ve İhisarlar Vekâleti masraf bütçesindeki tazminat tertibine tahsisat olarak ilâve olunacaktır.

HAVA

11 - 3 - 938 saat 8 Raporu

Hava tazyiği : 603.2
" " (Deniz seviyesi) : 767.3
Suhunet : — 1.4
Düşük suhunet : — 3.6
Rutubet : %84
Ruzgâr : Cenubgarbi saniyede 7 M.
Sema : 8/10 kapalı
Yerde mevcut kar tabakası [40] Sm.

Bugece nöbetçi eczane "Cumhuriyet" eczanesidir

ACI GÜNLERDEN HATIRA

Ey Türk genci, Atana, orduna ve özüne olan imanını bir daha perçinle!

Bir milletin ne demek olduğunu tetkik ile uğraşan ictimaiyat ilmi bu diyarın gördüğü levhalar karşısında çok zavallı kalır

Eğer şehirlere de insanlar gibi tali denilen kör ve gür kaynaktan bir pay vermeye lazım gelirse Erzuruma kara bir alm yazı ile kana bulanmış bir parça eklemek düşer.

Düğününün son gününde güveyisin - den ayrılmış yüz yazımı (1) barut isinden vetelli duvağı kanlı bir bez parçasından yapılmış zavallı bir geline ne kadar ben - zer.

850 sene içinde 27 defa büyük düşman istilâsına uğruyan bu biçare memleket tam kâdını derliyeceği ve azıcık palazlanacağı bir zamanda yeniden ezilmiş ve hırpalanmıştır.

Hiç tereddütsüz denilebilir ki hiç bir ulusun ülkesi Türkün yurdu kadar kendisinin sayılmaz. Çünkü hiç bir millet toprağını onun kadar kanile yoğurmasını bilmemiştir.

Erzurumun sukutundan bir hafta evvel Hasankaleden evine yaralı dönen bir memleket çocuğu kışın en şiddetli ve soğuk bir gününde 35 kilometroluk yol boyunca asla karaya ayak basmamış, insan ve hayvan cesetleri üzerinden sürüyerek gelmiştir.

Tarih karşısında ölmez bir âbide gibi duracak olan bu yaralı ayağın önünde insanlık ebediyen dilsiz kalmağa mahkûmdur.

37 sene evvel Aziziye harikasının kahramanı olan koca Erzurum bir Alman kumandanının keyfine kurban olarak zincire vurulmuş yaralı bir arslan sükunlele ufacık bir kükreyişe dahi muktedir olamazsınız bandosunun zafer havası ile Moskof ordusunun Kars kapısından girişine seyirci kaldı. Ve mukadderatını çarlığın gasıp pençesinde bulunan diğer Türk şehirlerinin mukadderatına bağlanmış gibi göründü.

Büyük Rus İhtilâlinde sonra Ermeniler "Garin", isimle yadettikleri bu şehri malihüyalılarına merkez yapmak istediler. Ve ülkelerinin husulü için vahşet ve cinayetten başka bir şey düşünemiyen bu mefkûre çakalları her zaman için beşeriyetin yüzünü kızartacak bin bir çeşit mezallımı iki seneden fazla esaret altında ezilmiş bu zavallı yurda reva görmekten geri kalmadılar.

Binlerce insan baltalarla doğrandı. Ve yine binlercesi yakıldı ve kurşuna dizildi. Bu da az görüldü. Ölümlün en azıplı şekilleri düşünüldü.

Bütün bir köy halkı bir binaya dol-

duruldu, kuvvetli bir mandanın sırtı mizot ve benzine sıvanarak ateş verildi. Memedeki yavrudan 80 lik ihtiyara kadarki muhtelif yaşta insanlarla dolu olan binaya saldırıldı. Ateşler içinde yanan mandanın bu zavallı insan kitlesini emsalsiz zevkle gladyatör gibi seyredildi. Ölenler yuhalar, öldürene horralar yağdırıldı.

27 şubat, yani 12 mart sabahı Türk süngüsünün İstiklal ve Hak yolunda zulmü parçaladığı sabahlardan biridir.

Tan yeri ağarırken horozların halını otüşünü uzaktan gelen top sesleri takip etti. Güneşin doğuşu ile Türk askerinin süngülerinin parıltısı müteakibi oldu. Erzurumun üzerinebatından sayısız güneşler doğuyordu. Süngü parıltısının kutsiyetini ve onun önünde huzu ve huşu ile eğilmenin manasını ve zevkini ancak vücutlarında Ermeni baltasının ve düşman süngüsünün izini taşıyanlar bilir.

İhtimal keşif koluna çıkan Türk süvarilerinden biri asıl ödevini unutarak ihtiyar annesini görmek ümidile atını çukluğunda koşup oynadığı sokağa sürmüşü. Sokaklara dökülen halkın bu Türk süvarisini nasıl kucakladığını, onu atla beraber nasıl el üstüne kaldırdıklarını günlerce timar görmemiş terli atını yalarçasına nasıl buselere garkettiklerini anlatmak âlelade bir kalemin değil, deha kudrettir. Bir milletin ne demek olduğunu tetkik ile uğraşan ve onun tarafını arayan ictimaiyat ilmi bu canlı levha karşısında çok zavallı kalır. O günün, o süvarinin bütün edebiyatı, dehayı, şiiri ve santal ezen ilâhi bir mahiyeti vardır.

Ey bugün sokaklarda, pazarlarda bandosunun zafer ve istiklal havası ile göğsünü şişirecek gurur ve sevinçle dolanan Türk genci! Saadetinin değerini anlamak ve ilâhi zevkle biraz yoğrulmak istiyorsan o acı günlerini şöyle bir hatırla, binlerce masumun küllerini taşıyan ve şimdiye kadar üzerlerine ufacık bir kitabe konulmaması için mazlum şehitlerin ölüsünü ta - ziz yadederken özüne, orduna ve atana olan imam çivilerini gönlünde yeniden bir daha perçinlemeği unutma.

S. BİLGE

(1) Yüzyazımı — Gelin tuvaleti de - mektir.

Tarihî kıymeti haiz eski eserlere dokunulmıyacak Erzurumun imar plânında gözetilen mühim bir nokta

Erzurum şehir plânına esas olacak noktaları hazırlamak üzere Belediyede muhtelit bir komisyon teşkil edilmişti. Komisyon uzun bir müddetdenberi mesaisine devam etmektedir. Bu mesai neticesinde Erzurumun imar plânı yapılabir ken nazarı itibara alınması lüzumlu görülen cihetler tesbit edilecektir.

Bunlar meyânında asarîatka birinci derecede bir yer işgal etmektedir. Yeni açılacak caddelerde, yapılacak meydanlarda tarihî kıymeti haiz bulunan bazı binaların ziyaa uğramasına mâni olacak şekillerde tetbirler alınabilmek için böyle tarihî kıymette ve muhafaza edilmesi

zaruri görülen bütün binaların evelden tesbit edilmesi lüzum gelmektedir.

Muhtelit komisyonun müstakbel Erzurum plânında muhafaza edilmesini muvafık gördüğü mebanî şunlardan ibaretir : Çifte minareler, Ulucami, Yakutiye mederesesi veminaresi, saat kulesi ve kale, Üçküntbetler, Karanlıküntbet, cümhuriyet caddesindeki Küntbet, Gümüştüküntbet, Lâlapaşa camii, Muratpaşa camii, İbrahimpaşa camii, Emirşeyh Küntbeti, Namanlı camii, Boyahane camii, Bakırcı camii, Gürcükapısı camii, Gömrük camii, Hacı Derviş Ağa camii, Pervizoglu camii, Cenetzade camii, Caferiye camii, Kurşunlu camii, Taşhan.

KAVAKLARIN GÖLGESİNDE

Tefrika: 4

Yazan: Bahadır Dülger

Bu bir an süren tereddüt kafamı bütün karıştırdı ve bütün bir geceyi böyle dağınık düşünceler içinde geçirdim.

Vakit gece yarısını geçmişti. Nigar hanımefendinin etrafına toplananlar yavaş yavaş dağılmışlar bir köseye çekilip aralarında konuşmağa başlamışlardı. Ortada Reşit ile Süheyla gramofonun çaldığı bir rumbaya ayak uydurmuşlardı. Etrafında ağır ağır bir halka teşekkül ediyordu. Kızıl erkekli bu tuhaf ahenge el çirpiyorduk ve oynayanları adeta teşkil ediyorduk.

Arkamdaki ufak bir guruptan gelen sesler arasında Selmanın ağır ve ahenkli konuşmasını farkettilim.

— Birbirlerine ne kadar yaklaşıyorlar değil mi? diyor.

Geriye döndüm:

— Ne o dedim, Reşitten mi bahsediyordunuz?

— Evet diye cevap verdi. Haftaya nişanlanıyorlar, zaten onlar çoktan nişanlanmış sayılıyorlar ya neyse... Kaç sene oldu... Reşit daha o zaman üniversiteyi bile bitirmemişti.

Mükâlemeyi dinleyen Fahire: — Bilmedigimiz bir hikâye imiş gibi anlatıyorsun Selma... Onu bırak Nişanı nerede yapmağa karar verdiler.

— Süheylanın halasının Erenköyündeki köşkünde... Fakat bir türlü anlaşamıyorlar. Reşidin ailesi ağır başlı bir eski zaman nişanı yapmak taraftarı... İnce - sazlı merasimli bir şey. İhtiyarlar torunlarının mürüvvetini görmek istiyorlarmış.

Fahire: — Bilirim dedi Reşidin teyzesini... Hotozile, feracesile, hâlâ Abdülâziz dev - rini yaşıyor sanki.

— Sade teyzesi değil Reşit te öyle ya -

pılmasını istiyormuş... Gelin hanıma nişan sepeti yollıyacaktı... İki sipitlik terlik, akrabalara entarilıklar... Kutu kutu nişan şekeri...

— Belki bir de kınalı köç gönderir... dedim. Gülmeye başladılar.

— Bu kadar da âlay etmeğe hakkı - nız yok... diye devam ettim. Hep kendinizi düşünüyorsunuz... İhtiyarların tabii hakları var. Biz bir araya gelince pa - trıdan gürlüdüden, gülmeden delilikten rahat oturdukları var mı? Hiç olmazsa bir nişan gününde şöyle kafalarını din - leyip eski günleri hatırlarlar.

Selma: — Haydi canım dedi. Nişan - lanan onlar değil ya... Gençler elbette kendi bildikleri gibi eğlenmek isterler... Ben asıl Reşide şaşıyorum... O da teyzesine uymuş.

Bu arada gramofon durmuştu. Ve Reşit ile Süheyla bizim guruba karışmışlardı. Reşit gülmeğe başladı.

— Yine mi bizim nişanı dedi ko - dusu... Eğer bu lâf olmasaydı Selma bil - miyorum, bir haftadır ne yapacaktın... Fahire yeniden münakaşayı tahrik etti:

— Allah aşkına Reşit Bey siz de mi eski zaman nişanına taraftarınız.

— Bunda şaşacak ne var diye cevap verdi Reşit... Fakat düşünün teyzemi na - sil kirayım... Sade teyzem değil ki... Sü -

heylanın halası da bu teklife memnun oldu. Bizim için ister istemez boyun eğ - meğe mecbur olduğumuz bir emri vakti... Fakat biz Süheyla ile bu işi iki tarafı yapmağa karar verdik...

İhtiyarlar köşte otursunlar... Bil dikleri gibi eğlensinler... Biz de bahçede parti yaparız... Buna diyeceğiniz var mı? Selma:

— Yok... Yok... diye cevap verdi... Hem haftaya galiba da mehtap var. Ne zamandanberi söze karışmayan Fahri kenardan seslendi.

— Öyleyse bir slov... Ve Semlaya doğru yürüyerek:

— Dans eder misiniz diye eğildi. Demindenberi süren münakaşa bu suretle kapanmış oluyordu. Herkes yeni - den dansetmeğe başlamıştı. Ben yanımda duran Fahireyi aldım ve ortadaki kala - bahğa karıştım.

Kafamdaki bulutlar artık dağılmış gl - biydiler. Akşamın beni şaşırtan vaktala - larını düşünmüyordum.

Lâmia ortada yoktu. O halâ Nigar Hanımefendinin yanından ayrılmamıştı. Yanyana oturdukları koltuklarında bir - birlerine eğilmişler, bir sır tevdi eder - miş gibi yavaş yavaş sesle konuşmakta devam ediyorlardı. Artık yorulmuştu. Hiç genesi durmayan Selma bile sesini çıkar - maz olmuştu. Yalnız müaile kulak vere -

rek adeta ihtiyarımızın haricinde imiş gibi bi dansetmekte devam ediyorduk.

Plâk bittiği zaman birbirimizden ayrıldık... Salondan Ayşe sesleniyordu:

— Büfeye gelsenize çocuklar...

Nigar Hanımefendi konuşmasını bir - denbire keşti.

— Gördünüz mü dedi benim akıllı kızı... Sözde ben de ev sahibi olacağım... Ama kabahat Lâmiada... O beni lâfa tuttu ve Lâmiaya dönerik!

— Haydi dedi kızım. Büfeye gidelim.

Kalktılar biz de onları takip ettik.

Büfelefin tuhaf bir hüsusiyesi vardı. Onların başına gelenler en resmî toplantılarda bile birbirleriyle garip bir samimiyet peyda ederler. Bu belki aynı ihtiyacı birleşmiş olmanın verdiği bir in - siyaktır. Ve ekdesiyetle en harâretli ko - nuşmalar büfelefin etrafında, bildiğ bar - dakların, çatal ve kaşıkların birbirine çarpışmasından hasıl olan ince sesi din - diyerek cereyan eder.

Böyle olmakla beraber biz hiç konuşmuyorduk. Bankı bütün konuşu - lacak mevzular tüketmiş gibiydi.

(Arkası var)

İTİZAR — Dünkü nüshamızda Lâmia isimleri senven Muallâ olarak yazılmıştır. Okuyucularımızdan şüphe ettiler.

EN SON HABERLER

Avusturyada Yarın Mühim Hâdiseler Beklenebilir

DIŞ SIYASA

Avusturyada yeni vaziyet

Gecen 16 Şubat'ta Avusturya kabinesinde yapılmış olan değişikliğin hakiki manası gün geçtikçe daha iyi anlaşılacaktır. Suşniç kendî kabinesine koyu Alman taraftarı olan Says Inkar'ı Dahiliye Nazırı olarak, aldktan sonra, ilk iş olarak Avusturyada siyasî suçlular affedilmiş, mahkûm edilmiş yedi yüz kişi, mevkuf tutulan 2500 kişi serbest bırakılmıştı. Bu serbest bırakılanların büyük bir ekseriyetini Nasyonal Sosyalistler teşkil ediyordu. Bundan sonra, mekteplerde de siyasî nümayişlere iştirak edenler hakkında tatbik edilmiş olan cezai tedbirlerde kısırlanmıştı.

Bundan sonra, o zamana kadar faaliyetleri gayri kanunî telâkki edilen Nasyonal Sosyalistlerin Avusturya dahilinde serbestçe çalışmalarına müsaade edilmiştir.

Başvekil Suşniç mecliste yeni kabinenin programını okurken: « Buraya kadar müsaade ettik. Artık bundan ilerisine müsaade edemeyiz » dediği zaman, herkesin kafasında: « Acaba ? » İstifhamı çok manalı bir şekilde kıvrılmıştı. Bütün yalnızlığın rağmen Avusturyanın istiklâlini şimdiye kadar herçibadabat korumağa çalışmış olan Başvekilin bu sözlerindeki samimiyete inanamak lâzım gelse bile, hadiselerin kuvvetli tazyiki karşısında bu samimiyetin ne dereceye kadar dayanabileceği sorulacak bir suvaldi.

Gido Smid'in Hariciye Nazırlığında kalması da, Avusturyanın Berlin - Roma müherverine tamamiyle girmese bile, mahsus derecede yaklaşacağına bir alamet telâkki edilebilirdi. Şu hale göre, Avusturyanın bir metot dahilinde ve hiç bir şeyi tesadüfe bırakılmıyarak yavaş yavaş Almanya tarafından hazmedilmeğe doğru bir yolun içine girmiş olduğuna şüphe edilemez. Memleket dahilindeki teşekküllerde Berlinin direktiflerine göre yapılan tadilat ise, artık bundan sonra ki ameliyelerin hiç bir engele tesadüf etmeden birer birer tekemmül edeceğini göstermektedir. Bilhassa amele sendikaları tamamiyle Başvekil Suşniç aleyhine çevrilmiş gibidirler. Suşniç ancak vatanperver cephenin muzaheretine dayanmaktadır.

Yarın yapılacak olan yeni seçilmiş Nasyonal Sosyalistlerle serbestçe reylerini ihtar edecekleri için, neticesi itibarile pek büyük bir ehemmiyetle teccelli edecektir.

Avusturya Federal meclisinin ise, Almanyanın temayullerine karşı mütebessim bir sîma göstereceğine ve arasıra göstereceği tezahürlerle bu temayüllerin tahakkukuna yardım edeceğine pek kuvvetle ihtimal verilebilir.

DIPLOMAT

Memlekette her sene Hasat Bayramı yapılacak

Ankara, 10 (A. A.) — Devlet ziraat işlerine büyük bir ehemmiyet vermektedir. Memleketin muhtelif yerlerinde yeni teşkilât kurulmuştur. Köylülerle temas edilerek Nadas, Hesad, ve Harman usullerinin tatbikine büyük bir gayretle çalışılmaktadır. Bu meyanda ağaç dikmek ve iyi hayvan yetiştirmek ve bakmak usulleri de öğretilmektedir. Bu işin kıymet ve ehemmiyetini halka daha kolay anlatmak ve sevdirmek için her sene hesad bayramları yapılacak bu bayramlarda iyi cins hayvan müسابakaları yapılarak kazananlara mükâfat verilecektir.

Sokaklarda halk nümayiş yapıyor. Millet sanki ikiye ayrılmış gibidir

İngiltere rey verecek olanlar üzerinde tazyik yapılmamasını Almanyaya tavsiye etti

Londra, 10 (A. A.) — Pazar günü Avusturyada yapılacak reyâm hakkında Avam kamarasının dünkü içtimaında azadan bir tarafından vaki olan sîtale cevap vermek üzere Muhafazakârların alkışları arasında kürsüye çıkan Başvekil Çemberlayn bu hususta söyleyecek beyanatı olmadığını bildirmesi üzerine aynı mebus bu reyâmın harici tazyik altında vuku bulup bulmadığı hakkında ikinci sîtaline de cevap vermekten istinkâf etmiş ve bu vaziyet mecliste büyük bir heyecan ve gürültü uyandırmıştır.

Müşademeler oldu

Viyana, 10 (A. A.) — Avusturyanın Almanyaya ilhakı hususunda bu Pazar günü yapılacak reyâm Şimali Avusturyada derin akisler uyandırmış ve bazı ufak hadiselere sebep olmuştur. Nazirlerle halk arasında müşademeler vuku bulduğu kaydedilmektedir.

Sokaklarda nümayişler

Viyana, 10 (A. A.) — Pazar günü yapılacak reyâm için hazırlıklar bitmiştir.

Vatanperverler sokaklarda Suşniç lehinde kâğıtlar dağıtmaktadırlar. Diğer taraftan amele partisi mensupları da Suşniç aleyhinde propaganda yapmaktadırlar.

İngiltere tazyik yapılmamasını istiyor

Londra, 10 (A. A.) — İngiltere hükümeti Avusturyada yapılacak reyâmında her hangi bir tazyik yapılmaması için Almanyanın nazarı dikkatini celbetmiştir.

Reyâm kanunsuz mu ?

Viyana, 11 (A. A.) — Gazeteler ve radyo neşriyatı yapılacak reyâmın bozulacağını ilân etmektedirler. Üniversite talebesi de bu yüzden ikiye ayrılmış, aralarında çıkan munakaşalar büyük bir kavga halini almıştır. Polis her hangi bir hadisenin önüne geçmiştir.

Muhallifler, yapılacak olan seçim Anay.sıda yerli olmadığını iddia etmektedirler. yüksek mahkeme reisliğine müracaat edilmiş ve bu hususta kanunî bir karar istenmiştir.

Fransız Kabinesi çekildi

Paris, 10 (A. A.) — Kabine istifa etmiştir. Cümhursesi Sosyal Parti şefleri-pen Bay Liberté'yi yeni kabinenin teşkiline memur etmiştir.

Alman Hariciye Nazırı eli boş dönüyor

Londrada İngiltere ile başlanan müzakerelerden bir netice çıkmadı

Londra 11 (A. A.) — Alman Hariciye Nazırı Fon Ribentrop dün Lord Halifax ile görüşmüş ve bu görüşme iki saat devam etmiştir.

Fon Ribentrop Hariciye Nezaretinden çıkarken, üç yüz kişilik bir halk kitlesinin otomobilinin etrafını sardıkları görülmüştür. Bunlardan üç genç otomobile yaklaşarak Komünist varı silâh vermiş ve: « Defol buradan Ribentrop ! »

Diye bağırılmışlardır. Polis bu gençler tevkil etmiştir.

Otomobilin hareketinden sonra arkadaki halk, hepbirden: « Defol ! » diye bağırılmışlardır.

Lord Halifax ile Fon Ribentrop arasında ceryan eden müzakerelerin Avusturya işleriyle alakadar olduğu anlaşılmaktadır.

Dün Kral tarafından kabul olunan Fon Ribentrop bugün öğleden sonra Berline avdet edecektir.

Polonya Hariciye Nazırı Roma ziyaretini bitirdi

Roma, 10 (A. A.) — Polonya Hariciye Nazırı Bek'in resmi ziyareti bu sabah bitmiş ve saat 12.30 da Nopoliye hareket etmiştir. Mussolini ile Bek arasında bir kaç günlük görüşme çok samimi bir hava içerisinde geçmiş ve iki memleket arasındaki teşriki mesalinin devamı lüzumu bir kerre daha müşahade edilmiştir.

Pazartesi günü Romanya büyük bir bayram yapacak

Bükreş, 10 (A. A.) — Rador ajansı bildiriyor: 13 Martta yapılacak olan bayram münasebetile yeni bir tebliğ neşredilmiştir.

Bu tebliğe göre, Bayrama bilâstisna herkes iştirak edecektir. Dahiliye Nazırı Hahambasıya da bu bayrama iştirak edilmesini ve milletin sulhi ve refahı hakkında dini telkinlerde bulunulmasını bildirmiştir.

ACI GÜNLER

On iki ay, yirmi beş gün düşman elinde..

Hattâ İspanyanın meşhur engizisyonu Ermenilerin Erzurumda yaptıkları mezalimin yanında gölgede kalır

Sene 1330. Erzurum hemen tamamiyle boş. Düşman idaresi altında kalmak istemeyen pek çok erzumlular şehirlerini terketmişler ve çekilen Türk ordusuyla beraber memleketin içeri taraflarına doğru hicret etmişlerdi. Erzurumda ancak mecbur olanlar ve fevkalâde fakrî zaruretli yüzünden memlekette kalmaktan başka çare bulamayan mahdud kimseler kalmıştı.

Erzurumu işgal etmiş olan Rus kuvvetleri orada hemen bir hükümet tesis etmişler ve normal hadiseler içindeki çeşitli faaliyetlere başlamışlardı. Bir sene böylece geçmişti. Bu senenin son aylarına doğru Şark muntakasını tamamen işgal etmiş olan Rus orduları Erzurumdan çözülerek ricat etmeğe başlamışlardı.

Rus Ordusu Ricat Ediyor

Bu sıralarda Erzurumda İktidar ve hâkimiyet Ruslardan Ermenilere intikal etmeğe başlamıştı. Ve Erzurumda Ruslara ait yalnız bir ağır topçu kuvveti kalmıştı. O zaman Erzurum Müstahkem Mevki kumandanı Pirjeviliski isimli bir topçu kaymakamı idi.

Hâkimiyetin Ruslardan Ermenilere geçmeğe başlaması ve Rusya içlerinden gelen Ermeni askerlerinin asayiş muhafazaya memur edilmeleri müstahkem mevkiilere el koymağa başlamaları Erzurumda bulun Türkleri kuşkulandırmışta başlamıştı. Ermenilerin bu karışık anlardan istifade ederek Türklere zulüm yapmağa kalkışmaları ihtimali pek kuvvetli idi. Zaten ufak tefek vakalar, silâhlî müdahaleler bu ihtimali yavaş yavaş bir hakikat derecesine çıkarmıştı.

Bu tehlike ile beraber Erzurumda açlık ve çipiaklık tehlikesi de baş göstermişti. Erzurumda kalanlar yiyecek ve giyecek bulamıyorlardı. Bakî Cemiyeti Hayriyesinin yardımı memur bir mümes-sili olarak Erzuruma gelmiş olan Saidof ve yanında getirdiği Abdülmabut birçok erzak ve giyeceği Türklere dağıtmak suretile bu ihtilâcin önüne geçilmesine gayret ediyorlardı. Aynı zamanda bir Azeri Türk olan Saidof Türk vatandaşları mümkün olduğu kadar himaye etme çarelerini de arıyordu...

Ermeniler Tecavüzlerini artırdılar

Ermenilerin gittikçe artan tecavüz-kârane hareketleri karşısında Saidof o zaman Belediye reisi bulunan Hakkı Paşayı, Ahmet Ef. Hocayı, Komiser küçük Ali Efendiye, Hafız Davudu Zakir Beyi ve diğer bazı zevatı yanına alarak 12 kişilik bir heyet halinde Mevki Müstahkem Kumandanı Pirjeviliski'ye müracaat etmişlerdi.

Bu heyet Kumandanın "Ya Ermenilerin taşkınlıklarına mani olmasını veya Türk ehaliye de kendini muhafaza için silâh vermesini" istedi.

Pirjeviliski bu talebe: — Rus kanunu Rus te'asından başkalarına silâh verememeneder. Ben Türklere silâh veremem. Yalnız Cemiyeti Hayriye eşyasını muhafaza eden ve Rus tabasından bulunan kimselere silâh verebilirim cevabını verdi.

Ermenilere mani olacak bir tedbir alabileceğini söylemedi. Halk hezeli Ruslardan ancak 50 kadar silâh koparabildi. Ve bir milis kuvveti teşkil etmeği düşündü. Milis yazılanlar şehrin muhtelif karakollarındaki Ermenilerle beraber şehrin emniyet ve asayişini temin edeceklerdi.

Fakat bu niislerden bir çokları vürulmakta idi.

Ruslardan silâhî temin etme teşebbüsü bu suretle ve muvaffakiyetsizlikle nihayet bulunca Saidof Ermenilere karşı bir huruç hareketi yapmak teklifinde bulundu.

Huruç Hareketi Teşebbüsü Bu huruç hareketinin muvaffakiyet derecesini anlayabilmek için şehir dahilindeki silâh miktarını bilmek icap ediyordu. Bunu defter halinde tesbit etmek

vazifesi o zaman cemiyet hayriye işlerinde uğraşan eski Belediye reisi Zakir Beye tevdi edildi.

Zakir Bey bütün mahalleleri ev ev dolaşiyor. Erzak ve giyecek dağıttırıyordu. Ve bu sırada da herkesten evlerinde silâh bulunup bulunmadığını öğrenerek bir deftere tesbit ediyordu. Bütün Erzurum gezildikten sonra Türklere elindeki silâh miktarının 600 kadar olduğu anlaşılmıştı.

Bu vaziyetler tamamen tesbit edildiği gün akşam üzeri cemiyet hayriyenin bulunduğu Hacı hayri E'endinin evinde 13 kişilik bir heyet toplanmıştı. Bu heyet mahalle mümessillerile Saidof ve Zakir Beyden terkküb ediyordu.

Bu heyet vaziyeti mutalea etti. Elde mevcut silâhları nazarı itibare aldı ve bazı kararlar verdi.

O zaman Erzurumda bulunan silâhlardan 200 ü Hasanbaşlılarda, diğerleri ise Muratpaşa, Yoncalıklar, Dere, Gez mahalleleri ve civarında idi.

Bu hareket geçilmeden daha evvel Saidof bir kaymakam diğer binbaşu rütbesinde olan ve Bolşevizmden korkarak Erzurumda Ermenilerin hizmetini kabul etmiş olan iki Rus zabitanı altı el bombası yaptırmıştı ve bu bombalar cemiyet hayriyenin kasasında muhafaza edilmekte idi. Verilen karara göre bu bombalardan üçünü Saidof ve üçünü de Abdülmabud alacaklardı.

Bu kararın verilmesini takip eden ilk Pazartesi sabahı erkenden Abdülmabud Gez mahallesine civarındaki kayık anbarına - ki orada Ruslara ait harp malzemesi muhafaza edilmekte idi - giderek ve oradaki nöbetçileri bombaladığı imha edecekti. Bomba gürlütüsünü işitecek olan Gez, Muratpaşa, Yoncalık Dere mahallelerinden silâhlı olanlar hemen oraya koşacak ve kayık anbarını zapt ederek diğer ahaliye de silâhlandırarak ve Gürcükapısına doğru yürüyeceklerdi.

Aynı saatte Saidof elindeki bombaları Çifteminareler karşısındaki Ermenilere karakol vazifesini gören bir kahveye atacaktı. Bu sesi işitecek olan Hasanbaşlı mahallesine ahalisinden dört yüz kişi iki yüzü baltalı, iki yüzü silâhlı olarak silâh deposu vazifesini gören Camii keble ve Durmuşpaşa camiiine hücum edecekler ve orada silâhlandıktan sonra Taşmazgalar yolile onlar da Gürcü kapısına inceceklerdi.

(Alt tarafta 5 incede)

Japonyada bir şayia

Kabine çekiliyor

Tokyo 10 (A. A.) — Diyet meclisinin dağılması ve hükümetin istifa edeceği haberleri şayidir.

Yeni Çin Parlâmanı

Pekin: 10 [A. A.] — Son zamanlarda tesis edilen federal işçi bankası yeni evrakı nakdiyetinin tedavülüne başlamıştır. 260 ila 300 milyon dolar tedavül edecektir. Bankanın ihtiyat akçası 50 milyon madeni dolar olup buna hiç el sürülmemiştir.

Japon Gemilerine Yaklaşacak Tayyareler

Tokyo: 10 [A. A.] — Amirâlik dâiresi namına söz söylemeye salâhiyetleri bir zatın beyanatına göre Çin sularında bulunan Japon gemileri üzerine gelecek tayyarelere ateş açmak emri verilmiştir.

Bu sene olimpiyatlar Japonyada yapılmıyacak mı ?

Kahire 1 (A. A.) — Kral Faruk, Beynelmillel olimpiyat kongresinin toplantısına bugün riyaset etmiştir. Bu sene olimpiyatlarına onbir muhtelif millet iştirak edecektir. Kongre müzakeresinde olimpiyadin Japonyada yapıp yapılmıyacağını müzakere edilecektir.

Değerli Bir Vatandaş, Ahmet Erverdi için..

Ahmet Erverdi,
Erzurum idadisi
talebesi

Katliâm edilmiş bir şehir halkının sokaklardan henüz toplanmamış kemiklerle dolu çamurlu arsalarına açılan Erzurum kongresi binasının önünde "Mustafa Kemal,,i selâmlıyan o günkü Müdafaa-i Hukuk heyeti arasında bulunuşu, millî heyecanı kuvvetle duyuşundan, ölüme gidişten ziyade, bir dirime inanışından ileri gelmişti.

YAZIK OLDU ONA!

Arkasından..

Damarlarına düşen zehrin, onu yakın bir günde aramızdan alıp götürdü. Bir gün de kayması halinde gönüllü - rimizin üstüne yıkacağını hissettiğimiz günden itibaren; odasının kapısını bir tabutun kapağı gibi açıp girmeye başlamıştık...

O günlerden birinde idi ki; her geçen dakikanın onu kendilerinden parça parça koparıp götürdüğüne ve ancak geriye kalacak hatıraların alevden birer çivi gibi beyinlerine saplanıp kalacağına inana inana, kara talilerinin dayanılmaz azabı içinde gitmeye başladık. O zaman renklerini; içindeki zehrin emip posalaştırdığı donuk gözlerle yüzüne bakarak:

— Fena mı söylüyorum, Sitki, dedi. Her gün bir kaçını kana buladığım mendilleri yıkamayı da, öldüğüm gün bir birine ekliyerek tabutumun bayrak diye a-sın.. dedim de onun için ağlıyor!

Cevap veremedim... Çünkü: O anda benim de göz bebeklerim donuk bir cam arkasından dekorun hüznünü seyretmeye başlamıştı... Odaya halka halka, girdap girdap inen o ağır teessür havasını dağıtmak için:

— Bugün miden nasıldı?... dedim. Güldü.. Hayır gülmedim...

Günlerdenberi ümitsizliğin yeis ve inkişarın kara ibrisimlerle örülmüş ruhundan, tebsisüm olmaya çalışan bir tekkallıs fırlıyarak alına, yanaklarına, çenesine buluştu.. ve, hakikaten yerinde sarfedilmiş nüktelerinden birini daha savurdu...

Biz güldük, o tekrar daldı...

Bir anda hissedilen zıt iki ruhi ha- letin tezahürü ne tuhaf olmuştü!..

İşte, kırk yıllık ömrüne bu tezadın iki ucundan iki istikamet vermiş olan Ahmet, bence; kenarları mizahın ve nüktenin minelerle, metni bizim gibi, hepimiz gibi derin elem tahassüslerine kabiliyetli çizgilerle dolu bir kitaba benzeydi. Uzaktan tanıyanlar kenarlarını seyrederek gülümserler, yakın olanlar da içinde tasannın ve göz yaşının menbaini bulurlardı...

O, ekseriyetle beğenmediği, sinirlendiği, faydasız ve lüzumsuz bulduğu hareketleri bir zaman içine sındırıp sonra dayanılmaz hale gelince tenkit ederken hü-kümlerinin sertliğini mizahın yumuşak ifadesinde kabiliyetli bir hale getirir ve böyle sunar... Onda acımak gibi, sevmek gibi, nefsi feragat gibi faniliğimizi manalaştırıran fakat maddemizi yıpratın duygular çok köklü idi... Elinden gelseydi tanıdıkları arasında bir tek kalbin sızı içinde, meraretle bunalarak, ızdırapla yanarak çarpmasına meydan vermezdi... Meziyetlerine inandığı insanları sever, ken de - tabir caizse - muannit olurdu. Bu yoldaki kanaatlerinin yavaş yavaş içinden erimeye başladığına şahit olsa bile etrafına hafif bir gülümseme hissettirmezdi. Onun içindir ki sevdiği kadar da sevilmiştir... Sayısız dost gönüllerinden teşekkül etmiş bir hale ortasında tabutunu takip edenler; onu genç yaşta kaybetmekten mütehasıl duydukları acının kısmen tesellisine ermişlerdir... Daha bir sene evvel tanıştığı insanları gördüm ki; boğazlarında düğümlenen hicrî kırkıları, ona yakın olanların göğüslerine kapanarak döktüler. Elin çocuğunu, vassız, menfaatsiz olarak damla damla...

ve süğüm düğüm hicrî kırkı halin-

de ölüsüne bağlayan bu tılsım - şüphe yok ki - onun her tanığına kalbini ve sıcaklığını açışından geliyordu...

Ahmet Erverdi Karsta memur bulunduğunda

Hele ulusal hâdiseler onda ağır başlı akisler yapardı. Böyle günlerde mantığın, fikrin ve inancın kuvvetlerle şerarelenirdi...

Kapısı; harabelere ve katliâm edilmiş bir şehir halkının henüz sokak ortalarından toplanmamış kemiklerle dolu çamurlu arsalarına açılan Erzurum kongresi binasının önünde, ütüsüz pantolonları, kravatsız gömlekleri, solgun çehreleri, fakat inanan bakışlarıyla "Mustafa Kemal,,i selâmlayan o günkü Müdafaa-i Hukuk heyeti arasında bulunuşu; millî heyecanların kuvvetli akislerini duyuşundan ve bir ölüme gidişten ziyade bir dirime inanışından gelmiştir.

Millî hizmetler uğrunda ölümüne kadar - siyasi ve hacmi nisbetinde - sarfettiği enerjisini secl tüketmeseydi, şahsına ait küçük bir nimet beklemeksizin yıpranmayı cana minnet bilirdi... Zaten kendine ait emellerde o kadar mütevazı idi ki... Zaman zaman daldığı tek ve pastoral bir hayal vardı; Suları, ağaçları ve kuşlarla ihtirasları dindiren köy hayatı... Onunla bir arada geçmiş çok acı ve tatlı günlerimiz olmuştur. Ne hazin te-sadüf ki; siyah bir hicran damlası halinde düğümlenen son nefesine de ben şahit oldum...

Yazık oldu ona...

Sitki Dursunoğlu

Ahmet Erverdi

Dün bir kaç kürek toprağın altın da hayata sessizce gözlerini kapayan Ahmet, Allahın sevdiği her kul gibi uzun ve ızdıraplı hayatının zevkine varmadan aramızdan kayboldu.

Ahmet Hakkın rahmetine kavuşacaktır. Çünkü:

Beş yaşlarında, kızıl kanlarını akıtarak, Türk remzini topraklarının üzerinde çizen vatanperverlerin evlatlarındandır. Rahmete kavuşacaktır. Çünkü şu dakika bile bu kadriyyas memlekette, onun iyiliğini, büyüklüğünü gören nice yetimin elleri Allahlarına müteveccihdir! Nice fakir ve dulun, rahmet dileyen sesleri onun kulağındadır.

Ahmet Allahına kavuşacaktır. Çünkü onu metfeninde, memleket minnetinin terennümleri teselli edecektir. Ölüm anı insanın mura-kabeeye vardığı, hayatının hesabını ortaya koyduğu andır.

Memleket kurtuluşunda en büyük tehlikelerin önünde Ahmet, Atatürkün yolunda Ahmet, Erzuruma varlığını vakfeden Ahmet, artık kendisini, sevdiği Erzuruma hiç ayırmamak üzere bağlamıştır.

Bu vatan, bu kızıl kanlarla yoğrulmuş bu toprağın üzerindeki insanlar, nice nice Ahmet yetistireceklerdir. Fakat neyleyelim ki, Ahmet elden gitti.

CİHAD BAKAN

Ahmet kimdi?

Bugün onun bir daha gözlerini açmamak üzere ebediyet diyarına göçüp gittiğini bütün Erzurum, büyük, en büyük bir ızdırap içinde duydu; bu haber, bu kara haber, fırtınalı gökleri delerek, sakın göndülleri parçalıyarak ve bir an içinde büyük ve tarihî şehrin belki de kapılarında ve sularından taşarak kilo - metrelerce uzaklarda bulunan mahzun köyüne bile kadar yayıldı.

Hafızamız derinliklerinden ona dair çıkarmak istediğimiz hatıralar, pırlanta kadar güzel, Palandökenin derinliklerinden fıskıran bilür sular kadar saf ve temizdir. Onun, granitten daha sağlam, çelikleşmiş azim ve iradesi ve bütün bunların üstünde büyük memleket davasında biddarlık yapan vatan hamleleri hayatının her safhasını süslüyerek, onu tarihe maledecek ve onun kaybı bilhassa Erzurum için Erzurumun yayla çocukları için, bulunması ve yetiştirilmesi senelere bağlı bir öksüzlük teşkil edecektir.

Evet, daha dün fırtınalı, yayla dağlarının dumanlı başlarından koparak, Erzurumun üstünde acı nâralar halinde inilti isliklar çalarken onun gözleri açık, dudaklarında hayat musikisinden tebesüm vardı, ben bu müthiş fırtınalar içinde ve onu takip eden berrak ve temiz bir sema altında ve arkasından bol bir güneşte, onun kayboluşunun manalarını arıyorum. Ne yazık ki hiç oldu değil mi?

Tabiat bile bu gelen kara haberin isliklarını yirmi dört saat evvel bize bildirmemiş miydi? O bile, bu yıkılmıyacak kadar heybetli olan çınarı devirmek için bize, acı haberlerini saldırmamış mıydı? Ne yazık ki, yayla çocuğu bu büyük yayla ya bile sığıyordu, genç yaşta, yaylaya doymadan gitti, onun arkasından bütün Erzurum ağlıyor. O gitti ve bir daha gelmeyecek değil mi?

Onu hangi için başında görmediğimi hiç hatırlamıyorum. Bundan yirmi altı ay, tam yedi yüz seksen gün evvel Erzuruma geldiğim, doğuyu tanıdığım zaman ilk defa onu gördüm. Müşekkel ve mücessem vücudıyla, gün görmüş, yaylanın yakmayan güneş ve semasından, bilür suyunun içmiş, c fanide, insanlığın en yüksek vasıfları, devrilmeyecek, yıkılmıyacak, fani olmayacak bir hayatîyet enerjisi ve kuvveti vardı. Gözlerinin haricen gülümser gibi gösterdiği, fakat içinden kan ağladığını belli etmeyen temiz seması içinde, muhakkak olan bir şey varsa, onu içinden, arkadan vuran kabbe bir hastalığın mevcudiyeti anlaşıyordu. O, evet o

Ahmet Erverdi, ölümünden az evvel çekilmiş resimlerinden

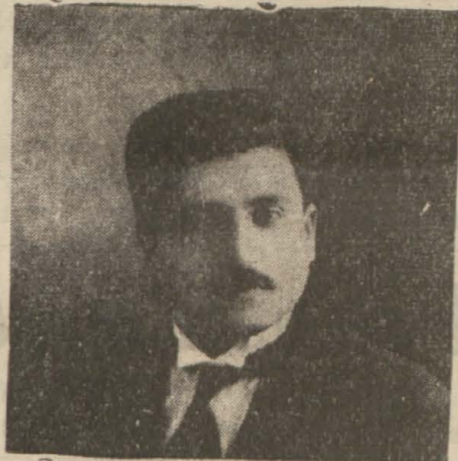
Ahmet ERVERDİ Vali Faşim İŞCAN'la bir arada

fani, o bütün heybetle, hiç te beklenilmeyen bir günde kayboldu. Ve yine, yaylanın içinde, bir yayla çınarı olan o, insanların bütün faziletlerini üzerinde nefsinde toplamış olduğu halde, kimin akına gelirdi ki, bu çınar da devrilecek ve yıkılacak. Heyhat!..

Ben onu daha evvel, yine büyük mübeşşirin, kitabında görmüş, acaba bu (Ahmet) kimdir demiştim. Büyük davaya inananların başında, büyük Atatürkünün ilk biat edenlerince giren bu kahraman vatanperver, Erzurumunun geçmişine dair olan hatıralarını bilmezken de o, çoktan tarih olmuş ve tarihe geçmişti. O herçimere içinde ve bütün vatan parçaları için onu vatan saflarının başına geçirmiş, büyük mübeşşire ilk biat edenler arasına katılmamış mı idi? Onun vatan sahifesini burada kapıyorum. Ötesini, ve ilerisini mert vekahraman Erzurumlulara bırakıyorum. Çünkü buna ilâve edecek başka bir şey var mıdır?

Ahmet Erverdi, granitten daha sağlam rıyasız, şüpheşiz, vatanseverliğiyle Erzurum kahramanları için bir sembol değil midir?

Evet, onun öldüğüne kimse inanmıyor, o, asıl şeceresinin dağılmış köklerinden fıskıran kahraman bir vatan çocuğu idi.

Ahmet Erverdi Şamda iken

Onu, Halkevlerinin kâbesinde, ve bu vazife, bu kutsal ve ulusal vazife üzerine iken ölmüş görüyoruz. Bu hazin olduğu kadar, onun için ne büyük saadettir. O evde, o Atatürk Evinde, Erzurum çocuklarına kendinin olmadığını bildirmeyen çocuklarını, tıpkı kendi çocukları gibi sevmiş, onlara bir baba muamelesi yapmamış mı idi? O vatan çocukları ki nerede ve ne zaman büyümek, yetişmek, adam olmak için bir destek aramışlarsa, onu, o kendisinden ziyade düşündüğü vatan çocuklarını kollamamış onları sevmemiş, okşamamış mı idi?

Neler, neler anlatmak istiyorum. Damla damla akan ve gözlerimden içime inen göz yaşlarını, onun için, duyduğum ızdıraba yedürmamaktan mütevellit içimden boğuk hicrî kırklar ve canhraş nidalar geliyor.

Evet, o Atatürk Evinde Erzurumlular için ne kadar çalışmıştır, ne kadar çok çalışmıştır. Bunu ifade edemiyorum. Erzurumun, sosyal, ulusal hattâ ekonomik hayatlarında ve bilhassa içtimai yardım sahasında, velhâsıl her türlü safha ve sahalardaki onun hizmetini ifade edecek kelime bulamıyorum. O yine bir kelime ile çarpan kalbini son anlarında bile Erzurumu, Erzurumun üstünde bütün vatan bütünlüğünü düşünerek, sayıklayarak göçtü ve gitti. Bunları duyan bir fani için, hele o müşekkel vücut için bu ölümü düşünmek ne büyük ızdırap. Son sayıklamalar, son helecan ve çarpınmalar hepisi ve her şey memleketi sevmek, onu düşünmüş ilerlemiş, senlenmiş, bir kelime ile cennetleşmiş görerek ölmek. Onun, belki de iddia edebillirm ki bir tek gayesi, emeli, ve büyük heyecanı bu değil mi idi?

Mütevazı Ahmet Erverdi: O her şeyi yapan ve hiç bir şey yapmamış gibi, hemşehrileri için titriyen büyük ve asil adam. Köylü ile köylü, okumuş ile okumuş, memur ile memur olan adam. Onun için sınıf, rütbe, bu türlü fark ve ayrılık yoktur.

Evet, yüksek tahsil görmüştü. Fakat hitabette bulunurken, sanki temiz bir süzgeçten geçmiş sade bir heyecanı, bütün kalplere akıtırdı. Bir kelime ile, tam ve kâmil bir insan. Ahmet Erverdi: İnsanı faziletile, yardımla, vatan severliğiyle, samimiyetle, temiz bir vatan çocuğu idi.

Bana o, hikâyelerinde ve sohbetlerinde en çok Erzurumu, bahtsız Erzurumun yapılmadığını ve yıkık olduğunu uzun uzun anlatır ve bir gün bunu görmeden ölmeyeceğim derdi. Evet, 939 daki Erzurumu düşünüyorum. Coşan ve taşan heyecanlarını o güne saklayan bu fani, sanki biliyormuş gibi 939 daki Erzurumu görmeden gitti. Fabrikalarla, şimendiferle, yeni yeni binalarla, nuruyla ve her tarafı yeşillenmiş ve hakikat olmuş 939 daki Erzurumu tahayyül etmek, onun için ne büyük bir kalp rahatsızlığı idi. O biliyordu ki, Erzurum bir yığın topraklarla, harabelerle bu yaylaya bu büyük ve hasmetli yaylaya yakışmıyor ve Atatürk dünyasının büyük yapıcılığına, geçmiş senelerin seyyesi yüzünden uzak kalmış olmak hüznünü, ta içinden ve kalbinden duyuyordu. Ne yazık ki, o güne yetişemedi ve o günü görmedi.

Ben, Ahmet Erverdiyi, o genç yaşta kara toprağa veren kahir kuvvete karşı içimden isyan duyuyorum. Hepimiz faniyiz. Fena insanlar için mukadder olan akıbet. Fakat bu türlü ve bu yaş ve bu baş için değil.

Ahmet Erverdi; sana neler, neler yazmak isterdim ve sen nelere lâyık değildin. Fakat, ben naçiz kalemden kalbimin ta içinden vurulmuş ve içinden açılmış kapılardan çıkarabildiğim dökük ve kırık bir kaç satır yazabildim. Beynim ve kafam, alevler içinde yanıyor. Beni affet, Sen Erzurumun, bahtsız sahifelerinden birisini daha kapadın. Senin ölümüne senin öleceğine kimse inanmadı, inanmıyor, inanmıyoruz ve inanmıyacağız. Bu günün de böyle yarın da. Sen kalplerde, fanilerin fena bulacak kalplerinde kende en güzel en süslü mezarını yaptın. Bu kalpten kalbe akacak ve yaşayacak.

O adam ki, Büyük Atatürk'e ilk defa inananlardandır, o adam ki kendini sevdirmiş, memleketini bilerek ve şuurla sevmiştir. O adam ki kendinden çok başkasına yardım etmiş ve yine faziletile, samimiyet ve heyecanıyla hayata gözlerini yummuş. Keşke bizler de bu kadarcık yapabilssek.

Sana, ey aziz ölü, bir baba şefkatle, son günlerinde bir kere daha elini ve yüzünü öptüğüm gibi, toprağında buselerle aziz olsun. Kabrine, kalbin gibi açık. O bütün bir heybet olan vücudun bir demet çiçek ve bir yığın şiiir olsun. Ve her tarafı karla örtülü Erzurumun karları kabrinin üstünde meleklerin açılmış kanadı gibi seni korusun ve seni saklasın.

NÂZİM ARDA

Çocukluk Arkadaşım

Araya bazı fasılalar girmekle beraber çocukluk çağlarından başlayarak - Şaka değil - bir rubu asırdan fazla devam eden kıymetli bir hatıranın ansızın toprak, [bir hiç oluşu] kadar hazin ne tasavvur olunabilir? Hayatı bir neşe ve ntkte kaynağı olan Ahmed'i ne ihtiyarlık ne de hastalık bizden ayırabilirdi. Yine bizlerle kıyas kabul etmeyecek kadar genç olan, saçında aklı bile bulunmayan biçareyi ecel, evet ancak ecel elimizden aldı. Parlak bir zekânın, arslan gibi bir vücudun tericeni yıkılıp sönmesi, kendisinde bu feci akıbeti bilmesi, onu sevenler üzerinde nasıl acı izler ve unutulmaz yaralar bıraktıysa beklenmeyen ölümdede telâfisi gayri kabil bir boşluk doğurdu... İlk dakikalarda haysalam bu elim neticeyi

(Altıtafı 7 Incide)

Umumî Harpte Erzurum nasıl düşman eline düştü, nasıl kurtuldu ?

ASKERİ VAZİYET

Tam teçhizatlı ve 150 bin mevcutlu Rus ordusuna karşı 39 bin mevcutlu Türk ordusu - Çobandede - Kop istikametine çekiliş - Erzincan mütarekesi - Ermeniler - 12 Mart 918

Büyük harpte yanlış bir sevkî idare neticesi Sarıkamışın karlı dağlarında haksız yere mağlûp ettirilen üçüncü Türk ordusu bir çok mahrumiyetler ve pek çok fedakârlıklar mukabilinde Ruslarla tekrar tekrar çarpışarak 916, ikinci kânun bîdayetinde Erzurum mıntakasına çekilmek mecburluğunda kalmıştı.

Üç kolordudan ibaret bu ordu krokide österildiği gibi Palandöken - Höyükler - Uzunahmet - Çobandede - Gürcüboğazi - Gâvurdağı hattını işgal etti.

39 bin mevcudunda olan bu ordunun karşısında 4 misli kuvvette 150 bin mevcutlu ve teçhizatı tam Rus ordusu bulunuyordu.

Erzurumu Çobandede mıntakasındah düşürmek isteyen düşman mevcut kuvvetlerine ilâveten Kars kalesinden 34 ağır top getirerek Karga pazarına yerleştirdi. 12 şubat sıklık merkezî Köse Mehmet gediği mıntakasındah olma üzere her taraftan taarruza başladı.

Dolangez tabyasına şiddetli topçu himayesinde yaptığı taarruzlar Türkün orada bulunan bir avuç askeri tarafından kırıldı. Fakat Çobandededen, şiddetli topçu ateşi altında mukabil hareketler yapmak mümkün olmadı ve Dolangez düşmeğe mahkûm oldu.

Çobandede doğru ilerleyen düşman taarruzu Çobandedenin yalçın surlarında eridi. Fakat düşman Haykürkten Karga pazarını aşarak Köşk istikametine sevk ettiği yeni kuvvetler "Hins, köyü umumî istikametine taarruz ederek Gürcüboğazında bulunan onuncu kolordumuzun gerisine düştüler.

Hattı ric'atî kesilmek tehlikesi baş gösteren bu kolordu çekilmek zoruretinde kaldı. Onuncu kolordunun geri çekilmesi Erzurum şark mıntakasındah bulunan kuvvetlerin de arkadan kuşatılması ve bu suretle ordunun kâmil mahvolması mümkün bir vaziyete girdi.

Ordu bu tehlikeden kurtulmak için Erzurum tahliye edilerek Kop istikametine çekilmek mecburluğunda kalmış oldu.

Bu suretle Erzurum muvakkat bir zaman için istemiyerek düşman eline bırakıldı. Ruhundaki yüksek asalet ve kahramanlığı her zaman tebarüz ettirmiş olan Türk ordusu Erzurumdan ayrılırken bu tarihi memleketi tekrar kurtarmak kararı kat'isinde idi.

12 ay 25 gün düşman ayakları altında kalan Erzurum tekrar 12 mart 918 de Türk ordusunun büyük azim ve kahramanlığı ile istirdat edildi.

Kurtuluş hareketi şöyle oldu: Yurdu istilâ eden Rus ordusu, Erzincana kadar ilerlemişti. 917 senesi sonunda 3 üncü ordu karargâhını Şuşehrinde 33 ve 37 inci fırkaları cepheye bulunuyordu. Karşılarında Rusların 123 üncü fırkası bütün Türkistan alayları vardı. Rusyada zuhur eden itilâl neticesi Rus ordusunda gevşeklik başlamış ve "Yakında sulh olacak, artık harbetmiyelim", sesleri Türk siperlerinden işitilmeğe başlamıştı.

Nihayet 2 ikinciteşrin 917 de Rusyada Bolşeviklik idaresini kurmak isteyen Lenin taraftarları vaziyete hâkm olunca yeni bir sulh yapmak üzere Ruslar mütareke teklifinde bulundular.

Erzincanda yapılan mütareke, 13.1.1918 tarihinde imza olundu.

Fakat bu Ermeni taburu Vanda topçu mezalim yapmakta olduğundan ve Ruslar da propagandası ile vakit

geçirdiklerinden mütareke fesholundu. İstilâ altında kalan Türkleri Ermeni mezaliminden kurtarmak için ordunun ilerlemesi emrolundu.

İleri hareketin inkişafı esnasında Ruslarla 3 mart 918 de Brestlitovsk müsalâhası yapıldı. Bu muahede bize eski topraklarımızı elde etmek hakkını vermişti.

12 bin muharip kuvvetle ilerlemeğe başlayan üçüncü ordu Erzincan - Bayburt istikametine hareketına devam etti. Karşısında bulunan Ermeni kuvvetleri Erzurum - Van istikametine çekilmeğe mecbur oldular.

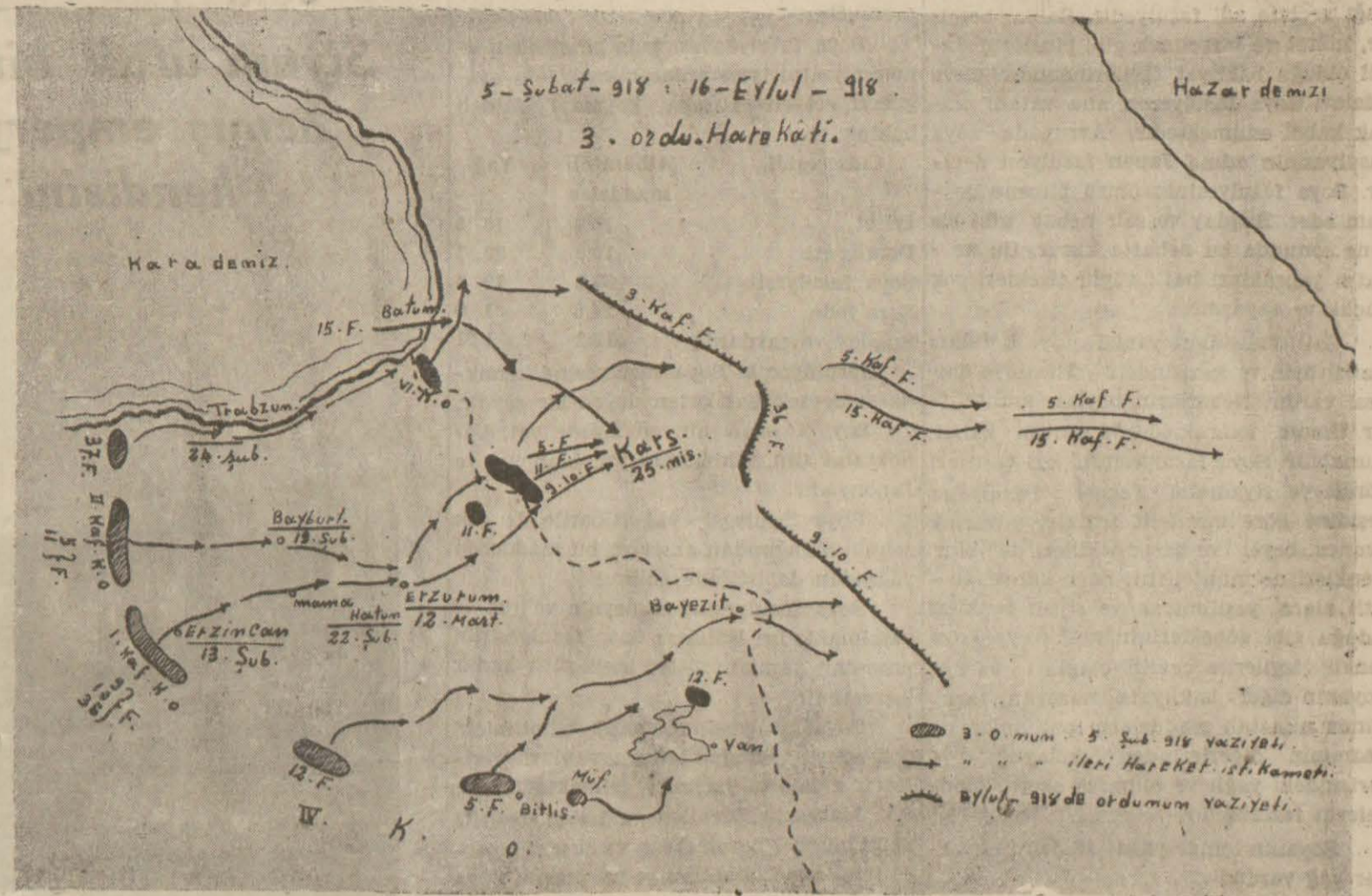
36 inci fırkanın 108 inci alayı Ermenilerle kanlı bir muharebeden sonra 13 şubat 918 de Erzincanı işgal etmişti. Ermeniler çekilirken Erzincanda Harbiye kışlasını yakmış ve bir çok mezalim yapmışlardır.

Sansa boğazi istikametine çekilen Ermeni kuvvetlerinin hattı ric'atını boğazda kümeşekkil bir müfreze Dersimlerden kesmeğe mecbur oldu. Dersimlerin büyük zayıf verdirek iki top iğtinam etmiş ve Erzincan mezaliminin intikamını almıştı.

22 şubat 1918 de Mamahatun işgal edilerek Erzurum istikametine doğru ileri harekâta devam edilmiştir.

11 mart 918 akşamı Gez köyü civarına gelen 9 uncu fırka mevzie girmiş ve 29 uncu alayını ileri karakola memur etmiştir.

Sabah karşı ileri karakolda bulunan alayı tebdil için gelen 17 inci alay

Üçüncü ordunun 5 Şubat 918 ile 16 Eylül 918 arasındaki hareketini gösterir kroki

12 ay 25 gün düşman elinde...

(Östtarafı 3 üncüde)

Fakat bu plân tatbik edilemedi. Saidof'un bu teşebbüsünden Ermeniler haberdar oldular. Ve tabii bu işi haber alır almaz, daha sabah olmadan şehir içinde bir tethiş faaliyetine başladılar. Atılan kurşunun haddi hesabı yoktu. Rastlanan her Türk hiç bir şey sorulmadan öldürülüyor, kadınlar tecavüze uğruyor, evlere giriliyordu. Bu tethiş oldukça uzun sürdü.

Bu sıralarda Rusyadan Antranik adlı bir Ermeni geldi. Bu zat Prijevlik'in yerine Mevkii Müstahkem kumandanı olarak geldiğini söylüyordu. Ve Erzuruma gelir gelmez doğrudan Belediye binasına - Şimdiki Ticaret odası - inmiş ve hemen şehir meclisini toplayarak onlara beyanatta bulunmuş ve hemen bir beyanname neşretmişti.

Antranik bu beyanamesinde hulasaten şunları söylüyordu:

"Ben hükümetimin emriyle Mevkii Müstahkem Kumandanı oldum. Muhasama nihayet bûlmuştur. Artık aramızda bir dostluk tesis edilmiştir. Emelim adlettir. Eha'i müsterih olsun. Herkes işinin başına dönsün, kalkınlar, çalışın, korkulacak bir şey dükâmanlar."

Ayrıca şehir fikiralarına tevzi edilmek üzere 6000 manat teberru ettiğini de bildiriyordu.

Antranik bugün Doğu matbaası olan binayı krargâh ittihaz etmişti. Cahil halktan bir çoğu onun sözlerine inandı, dükânları açtı ve çarşıya çıktı. Antranik imha siyaseti tatbik etmek için gelmiş bir çeteci idi. Bu aldanişi fırsat bildi ve her önüne gelen Türkü toplatmağa başladı.

Şehrin bir çok yerlerinde hapishaneler tesis edildi. Kışlalar, büyük evler, müstahkem yerler, istasyon civarındaki barakalar bu maksat için kullanıldı. Ve buraya şehirdeki Türklerden ele geçenler dolduruldu.

Ermeniler artık dizini ayağı almışlardı. Bütün Erzurumu kasıp kavuruyorlardı. Erzurumluların tek umidi, yaklaşımakta olduğunu tahmin ettikleri Türk ordusunda 1334 senesi Mart ayının ilk haftası böyle karışıklıklar içinde geçti.

Bu esnalarda Türk Ordusu Erzuruma tamamen yaklaşmıştı.

Ermeniler bunu hissettikçe senaatlarını büsbütün artırmışlardı. 10 Mart Çarşamba günü Erzurum faciaları oldu.

Ermeniler o gün Tahtacılar hapishane olarak kullanılan Ezirnikli Osman ağanın ve Mürsel Paşanın evlerine ateş verdiler. Osman ağanın evindeki 270 kişinin hepsi yandı. Fakat Mürsel Paşanın evindekiler erkeklere duvarın bir kadın tarafından delinmesinden istifade ederek dışarıya kaçtılar. İstasyon barakalarına doldurulmuş olan mitralyöz ateşi, süngü, balta atılan can verilyöz. Kars kapısında koğuşlara doldurulmuş olan yüzlerce kişi atılan bombaların tesiriyle parça parça oldular. Sabunhanelere doldurulmuş ve Hacı Ahmet hanına götürülmüş olanlardan hiç kimse kurtulmadı. Gölbaşındaki evlerden bazılarının bahçesindeki kavaklarda kollarından göğüslerindeki çivilerle vatan dışlar can verdiler.

11 Mart sabahı erkenden Türk Ordusunun piştar kuvvetleri İstanbul kapısından içeri giriyorlardı. Bu kapının üzerine biri kadın diğeri erkek iki kişi çivilenmişti. Bu canzara ile karşılanan askerler temamilen konuşmuşlardı. Kuvvetlerin başında Piyade Binbaşısı - Erzurumun Muratpaşa mahallesinden - Fazıl Bey vardı.

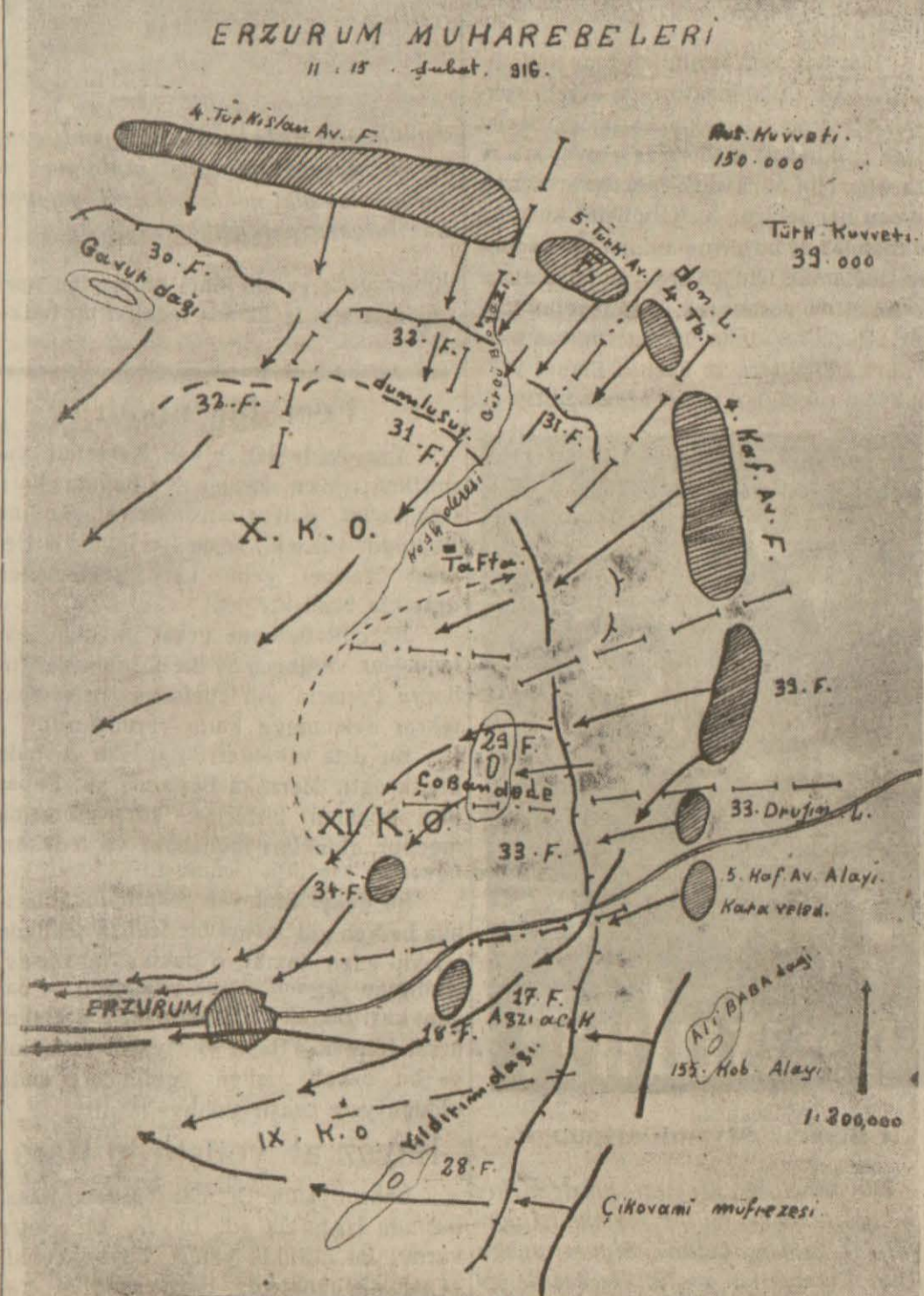
İlk giren müfrezelere birine kumanda eden makineli tüfenk Mülâzımı Hopalı Ali Ravi Yoncalık kırgısına doğru gelmişti. Ve orada yapılan bir müsademe şehit edilmişti. O kışlaya adını veren bu Türk Ordusunun verdiği yegâne şehittir.

Erzurum içinde Ermeniler ufak bir mu kavemet göstermeden kaçmışlardı. Hatta Antranik canını zor kurtarabilmişti.

11 Mart günü giren piştar kuvvetlerden sonra asıl cüzdâmlar 12 Mart Cuma günü Erzuruma girmişti. Ve Erzurum bir senelik bir esaretten sonra tekrar Türk Bayrağına kavuşmuştu.

İstirdada tekaddüd eden birkaç gün içinde Erzurumda 9663 vatandaş şehit edilmişti. Bunlardan akrabaları tarafından tannarak alınanlardan başka akla gelmez vahşetler yapılarak tamnızz bir hale getirilmiş olup ta ölüleri kışlalarda kalanlardan 4644 tanesi Belediye tarafından defnettirilmiştir.

Erzurumun istirdadı eni bir devre başlangıcı oldu. Düşman esaretinde her türlü zulüm ve vahşet içinde bir seneden fazla mustarip kalmış olan Erzurum tarihe yeni bir yüzle çıktı. Ve bu kahramanlar diyarından yeni Türk devleti en gür sesle bütün dünyaya hüriyet aşkını ve istiklal sevdasını bağırdı.

150,000 kişilik Rus kuvveti ile 39,000 kişilik Türk kuvvetinin karşı karşıya vaziyetlerini gösterir kroki

Bunları Biliyor Musunuz?

Kemiksiz et denilen bir nevi fasulye

Soya fasulyesi adından da anlaşılacağı veçhile adı fasulyedir. Bakla, bezelye, nohut ve mercimek gibi cinslerin dahil olduğu bakliyat fasülesindedir. Cava adaları Soya fasulyesinin ana vatanı olarak kabul edilmektedir. Avrupada soya fasulyesinin adına Japon fasulyesi denilir. Soya fasulyesinin ömrü bir sene de vama eder. Buğday ve sair nebat gibi bir sene sonunda bu nebatta kurur. Bu nebatın yaprakları hafif tüylü çiçekleri çok küçük ve beyazdır.

Asıl mahsulleri yani fasulye kozaları hafif tüylü ve içerisinde 2 - 3 fasulye dânesi vardır. Nebatların boyları muhtelif tir. Umumî olarak 60 - 70 santim kabul olunabilir. Soya fasulyesinin sarı çeşitleri bürüncüye ziyadesile benzer. Fasulyeler çeşidine göre muhtelif irilikte, yuvarlak uzunca, bezi ve basık şekilleri de olur. Renkleri de muhtelifdir. Sarı, kahve, çesitli alaca, yeşilimtrak ve siyah renkleri olduğu gibi göbeklerinin açık veya koyu renkli çizgileriyle çevrili olanları vardır. Soyanın diğer bakliyata nazaran farkı içinde nişastalı maddelerin bulunmaması hazminin diğerlerinden kolaylığı içerisindeki yağlı ve bilhassa azotlu maddelerin fazlalığıdır.

Soyanın içinde yüzde 18 den 24 e kadar yağ vardır.

Mercimekte yağlı maddelerin yüzde 14 ve sığır etinde yüzde 23 kadar olduğu söylersek soyanın yağlı maddelerce olan zenginliği ziyadesile anlaşılabilir olur.

Soya fasulyesi yağı taze halde ve iyi saklanmak şartıyla bozulmaz ve kokusuzdur. Soyada albuminli maddelerin miktarı da çoktur. Vasatî yüzde 35 kadardır. Adı fasulyede vasatî albumin miktarı yüzde 19 sığır etinde yüzde 17 dir.

Soya fasulyesinde bunlardan başka

yüzde 1½ - 2 lesitle denilen bir madde de mevcuttur.

Soya fasulyesinin gıda cihetinden ehemmiyetini iyice anlatabilmek için aşağıdaki cetveli buraya koymayı fâideli bulduk.

Cıda çeşidi	Albuminli maddeler	Yağ
İyi et	18.9	18.5
Domuz eti	16.9	30.1
Soya fasulyesi	37.5	19.4
Bezelyede	24.6	1.0
Buğday ve çavdarda	12.2	1.51

Görüldüğü ki Soya fasulyesine kemiksiz et demek hakikaten doğru bir şeydir.

Soya fasulyesinin en ziyade yetiştiği noktalar Çin, Hindistan'ın, Mançuri ve Japonyadır.

Soya fasulyesi yağ itibarıyla de çok zengin olduğundan ekseriya bu maddenin yağından da istifade edilir.

Soya fasulyesinden peynir ve süt te yapılmaktadır. Bilhassa Soya fasulyesinin unundan yapılan sütler inek sütü kadar kuvvetlidir.

Soya fasulyesi albumin cihetinden çok zengin olduğundan hayvanlara verilecek gıdaların başında gelmektedir.

Margarin denilen ve hava tesirile uzun müddet bozulmayan ve ekseriya pasta imalinde kullanılan yağın esasını Soya fasulyesi teşkil eder. Bilhassa Soya fasulyesi unundan yapılan ekmekler, pastalar ve mağarnalar şeker hastalığına mübtela olanlara şayanı tavsiyedir.

Şeker hastalarına verilen Sesitü'nün esasını Soya fasulyesi yağı teşkil eder.

Soya fasulyeleri kahve yerine kullanıldığı gibi çikolatalara dahi karıştırılır. Sabunculukta, moda kremleri yapılmasında dinamit ve diğer patlayıcı maddelerin imalinde de Soyadan istifade edilir.

Çemberlayn ve Eden

İngiliz Hariciye Nazırı Edenin, Başvekil Çemberlayn ile noktinazar ihtilâfı üzerine istifasından sonra, bir İngiliz mecmuası her iki İngiliz devlet adamının mizacı:den şu suretle bahsediyor :

Çemberlayn 1869 da doğmuştur. Babası çiftlik sahibi olan Joe Çemberlayn'ın ikinci karısından doğmuştur. Evvelâ Ragbi'ye tahsile gönderilmişti. Riyaziyattan hiç hoşlanmıyordu. Halbuki sonradan iyi bir riyaziyeci oldu. Müteakiben babasının emlakını idareye memur oldu. Fakat heyecansız para kazandığı için bu hayattan bıktı, doğduğu Birmingham şehrine geldi, kırk yaşından sonra, fakirlere yardımından dolayı kendisine « Melek » ismi verilen Mis Anni Kol ile evlendi. Başvekil olmazdan evvel, Adliye, Sihat ve Posta nazırlıklarını yaptı.

Sevdiği şeyler :

Meyve, çiçek, yaprak sigarası, kuşlar, sebze, karikatürler, kârısının piyanoda Bethofeni çalması, Senceymis parkında gezmek, Baldwin, telefonda konuşmak, yalnızlık, günde bir defa gülmek.

Sevmediği şeyler :

Çok konuşan adamlar, şöhretlerinin isimlerinden ileri geldiğini zanneden insanlar, merasim, caz, sinema.

İstifa eden eski Hariciye Nazırı Eden 1898 de doğmuştur. Oda bir çiftlik sahibinin oğludur. Babası sert konuşur, aklı ve sulu boyayı severdi. İki kardeşi umumî harpte ölen Eden Yorkşayr Post gazetesinde çalıştı. Bu gazetenin sahibinin kızı olan Mis Beatris Beket ile evlendi. Gazeteye yazı yazmağa devam etti. Makalelerinin altına isminin baş harflerini koyardı. Ondan sonra politikaya atıldı. 1935 de Sir Samuel Hor'un ayrılması üzerine Hariciye müsteşarlığına tayin edildi. Doksan senedenberi bu makama gelen en genç diplomattır. Oradan da Baldwin kabinesinde Hariciye Nazırlığına tayin edildi.

Sevdiği şeyler :

Durmada şifara içmek, fesim, Fransız edebiyatı, iyi filmler, tenis, genç arkadaşlarla beraber bulunmak, nefis yemekler, Baldwin, şık geyinmek.

Sevmediği şeyler :

Diktatörler, yaprak sigarası ve piyano, tayyare ile seyahat, gözük takmak.

Aşk insanı vahşileştiriyor

Nevyorkta Asborni adında bir parkta emsalsiz bir cinayet işlenmiştir. Frango isminde 26 yaşında bir genç, Antuanet isminde 26 yaşındaki sevgilisi ile bir otomobilde işler. Parktan geçiyorlarmış. Delikanlı sormuş : « Benimle evlenecek misin ? »

Kız « hayır ! » Deyince, delikanlı büyük bir demir parçasını şiddetle kızın başına vurmuştur. Kız derhal yuvarlanmıştı.

Bunun üzerine Franko, kızın üzerine eğilmiş, kendisiyle evlenip evlenmeyeceğini bir kere daha sormuştu. Cevap alamayınca, elindeki demir parçasını mütemadiyen kızın kafasına vurmağa başlamıştı.

Kız bayılmış ve bir müddet sonra ayılınca, bütün kuvvetlerini toplayarak, aşkının motörle meşgul olduğu bir sırada kasmağa başlamıştı.

Fakat bu sefer Frango motörü işletmiş ve kendisi de otomobille binerek, Kıza yetmiş ve zavallı otomobilin altına almıştı. sonra zamanlarda da büyük bir muvaffakiyetle çalışmağa başlamışlardır. Milano civarında aylardan beri kümeslerden tavuklar çalındığı halde ne zabıta, nede halk hırsızları meydana çıkarmağa muvaffak olamamışlardır.

Tavukların, bilhassa horozların yakalanırken daima çok gürültü çıkardıkları, yaygara kopardıkları malum olduğu için, hırsızlar bu mahzura bir çare bulmuşlardır. Nihayet İtalyanın asri tavuk hırsızlarının kullandıkları usul meydana çıkmıştır. Hırsızların tavukları, klorofurum ile bayıltıkları ve ondan sonra bunları baygın bir halde toplayıp, beraberlerinde getirdikleri kafeslere doldurduktan sonra alıp götürdükleri anlaşılmiştir.

Asri tavuk hırsızlığı

Her şeyin asırlaştığını ve fennin günden güne tarakkı ettiğini İtalyan tavuk hırsızları, zamanın tarakkıyatını mesleklerine uydurmağa karar vermişlerdir. Son zamanlarda da büyük bir muvaffakiyetle çalışmağa başlamışlardır. Milano civarında aylardan beri kümeslerden tavuklar çalındığı halde ne zabıta, nede halk hırsızları meydana çıkarmağa muvaffak olamamışlardır.

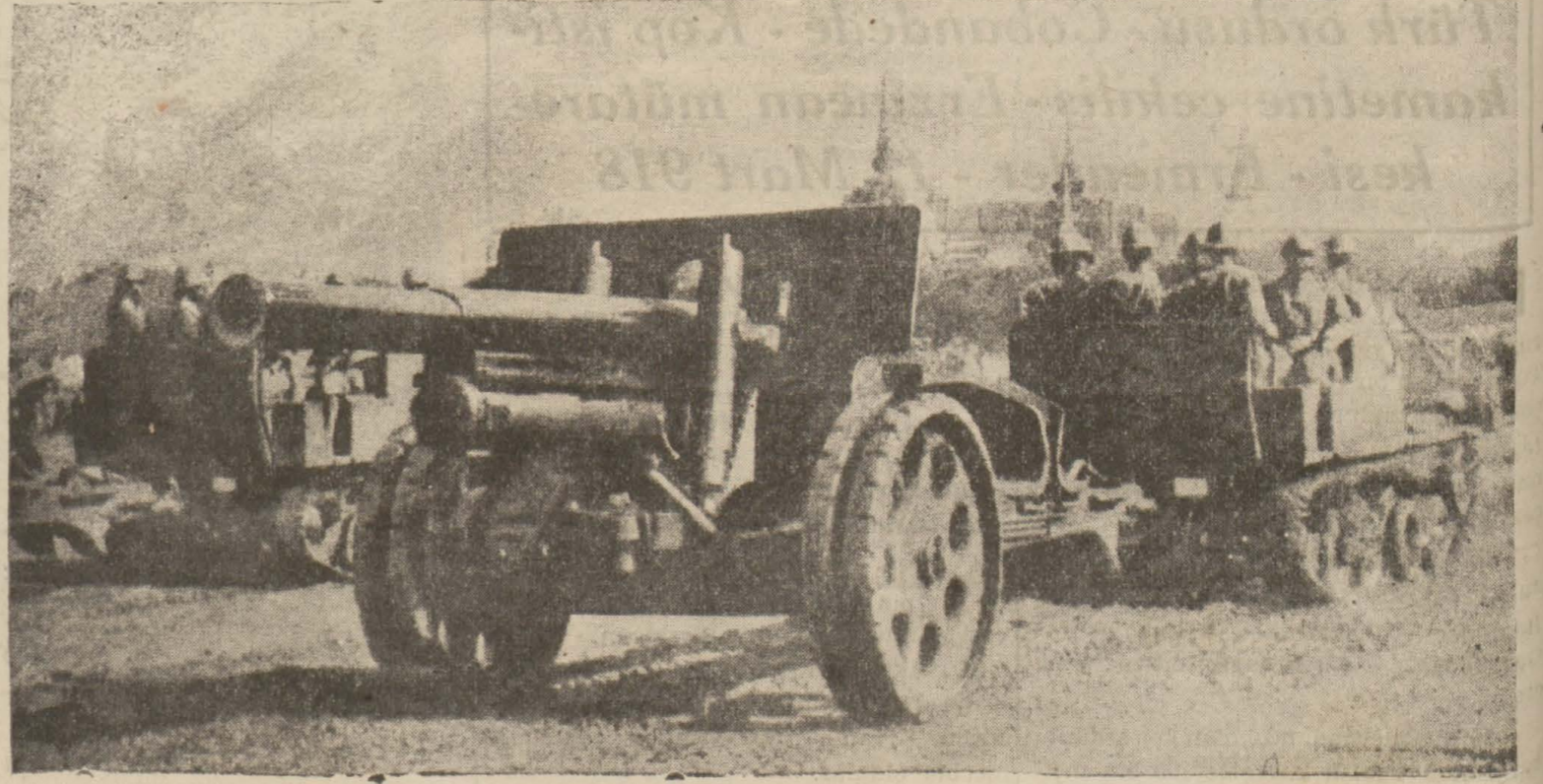
Tavukların, bilhassa horozların yakalanırken daima çok gürültü çıkardıkları, yaygara kopardıkları malum olduğu için, hırsızlar bu mahzura bir çare bulmuşlardır. Nihayet İtalyanın asri tavuk hırsızlarının kullandıkları usul meydana çıkmıştır. Hırsızların tavukları, klorofurum ile bayıltıkları ve ondan sonra bunları baygın bir halde toplayıp, beraberlerinde getirdikleri kafeslere doldurduktan sonra alıp götürdükleri anlaşılmiştir.

Hırsızlar, bu suretle klorofurumla dıkları kümeslere girdikleri zaman kenderinin bayılmamaları için gaz maskeleri kullandıkları tahakkük etmiştir. Bu hırsız peşesinden biri geçenlerde meşhur edürüm halinde yakayı ele vermiştir.

İYİ TANIMADIĞIMIZ MİLLETLER

Japonyanın küçük kardeşi Siyam'ı iyi bilir misiniz?

Siyam ufak bir memlekettir, fakat gözlerini dört açmış emperyalist devletlere lokma olmaktan kendisini kurtarmak yolunu bulmuştur

Siyam ordusu silâhlarını motörleştiriyor ve modernleştiriyor

Siam ufak bir memlekettir. Fakat demir leblebi gibidir. Müstemlekeçiler, onu bir türlü arzularına ramedememişlerdir. İngiliz Hindistanile, Fransız Hindi Çininin çevrelediği Almanya kadar büyük fakat nüfusu Almanyadan altı kere az yani on bir milyonluk bir memlekettir. Siam kralığı o nadir şarklı diyarlardan biridir ki, hürriyetini satmamıştır. Siam çok eski bir kültür sahibidir, işin güzel tarafı, bir gün, müstemlekeci memleketlere yem olacağını anlar anlamaz, an'anelerine zarar vermeden, yeni ve medeni dünya kültürüne uymasını bilmıştır.

Fransa ile İngiltere Siamı paylaşmak istediler. Fakat Siam kendisini kuvvete isal edecek, kendi millî müdafaasını bizzat kendi yapacak duruma girdi.

Siamî medeni âleme sokan ilk hükümdarın ismi Çulalongkorn'dur. Bu zeki adam, şarklılığın, ekzotik hayatın, nihayet esarete müncer olacağını anladığı için, memleketinde islahat ve inkılaplar yapmağa başlamıştır.

1868 den 1910 tarihine kadar hükümdarlık eden Çulalongkorn, işe evvelâ kuvvetli bir ordu kurmağa başlamış, devlet idare teşkilâtını modernize etmiş, kız ve erkekler için sürü sürü mektepler açmış, hemen her şehirde hastahaneler kurmuş, ve memleketi birbirine manen ve madde-te bağlamak için de trenyolu siyasetine azami itina göstererek, memleketini demir ağlarla örmüştür. Bu hazırlıktan sonra, artık İngiltere ve Fransa Siam'ı yutmak için istedikleri kadar uğraşabilirlerdi.

« Siyam Siyamlılarıdır »

Bir zamanlar Siyamî müstemlekeçiler müstemleke haline sokmak istiyorlardı. O zaman bütün Siyam ayağa kalktı. Kıyametler koptu. Herkes de geri çekildi. İşte o sıralarda caddelere asılmış olan lehalardan biri de budur.

Zira, Siam, kendisini yutturmuyacak mağlup olmayacak bir demir leblebi haline gelmişti. Siamlılar, ahlak bakımından da Japonlara çok benzerler. Disipline fevkalâde riayetkârdırlar. Teknik işlere a-

Siyamî diüber : Artık Siyamî genç kız da Avrupalılar gibi giyiyor ve Avrupalılar gibi yüksek tahsil yapıyor. ata biniyor, spor yapıyor.

kılları çok erer. Ve Siam halkı yine tipki Japonlar gibi fevkalâde fedakâr bir halktır.

Feci bir nikâh

Varşovada bir nikâh merasimi yapılmış usulen sorulan : « Bayan karıhğa kabul ediyor musunuz ? » Sualine damadın yüksek sesle « Hayır ! » Demesi üzerine, gelin kalp sektesinden oracıkta ölmüştür.

Bu çift üç sene evvel ilk defa evlenmişler ve geçen ay da boşanmışlardır. Sonra Papazın mübâhelesile barışarak, tekrar evlenmeğe karar vermişlerdi.

Bu defa nikâhları Papas'ın evinde kırılacaktı. Merasim başlamış ve Papas karı kocanın birbirine karşı ibrasına mecbur oldukları muhabbet ve fedakârlığa dair bir dua okumuştur.

Bu duayı dinleyen gelinin dudaklarında beliren gülümseyi bir istihza şeklinde teleki eden damat, o dakika tekrar evlendiğine pişman olarak, Papas'ın : « Bayan karı olarak kabul ettin mi ? » Sualini fırsat bilerek « Hayır » cevabını fırlatmış ve bu cevabı işiten gelin de o anda olduğu yere cansız yıkılmıştır.

Beyaz at yetiştiren Hara

Saksonyanın Hermansburger kasabasında Histerhof adlı büyük bir hara vardır. Bu çiftlikte yalnız beyaz renkli at yetiştirilmektedir. Hara şimdiye kadar beyazdan gayri renkte at yetiştirmemiştir.

Siam halkı aynı zamanda öğrenip okumağa da fevkalâde kabiliyetlidir. Avrupalının beş sene öğrendiğini Siamlılar muhakkak ki, iki sene öğrenir. 1868 de yenileşme hareketlerine başlayan Siam 1913 yılında yaptığı büyük askeri manevralara yüzlerce tayyare sokmuştu. Siam harici siyasetini de iyi kullandı. Umumi harba itilâf devletlerinin lehine iştirak etti ve o zaman itilâf devletlerinin harbi kazanması ile de tam mamiyeti mülkiyesini, zaman altına aldı. İngilizleri Fransızları kendisine müntezar kıldı.

Siam ordusu umumî harpte, nizâmî intizam ve tehzat bakımından İngiliz ordusundan hiç te aşağı değildi. O zaman harbe tayyarelerini sokan Siam hükümetinin Uzak Şark meseleleri konuşurlar ken bugün, fikri alınması lâzım gelen unsur olduğu unutulmamalıdır.

Gerek kara ordusu, gerek hava ordusu bakımından Siam bir çok devletlerden daha kuvvetlidir dersek hayret etmemek lâzımdır.

Birçok menfaatlerin dört yol ağzında olan Siam kendisini her hangi bir tehlikeye atmamak için çok durbun hareket etmekte ve dünyanı etli sütlü hâline karışmamaktadır.

Kuvvetli olmak ve icap ederse tepemlemek... İşte tek gayesi budur. Fakat cuma uğradığı zaman harekete geçecek gibi yaralarla dolur, hiç devlet ile alış veriş yoktur.

Kıskançlık rekoru

Karı koca arasındaki kıskançlık rekoru erkek ayı balıklarında imiş. Onlardan kırka kadar dişi balıkla yaşayan erkek balık karılarını genç balıklardan muhafaza için mütemadi bir mücadele halinde bulunuyormuş. Ayı balıklarının için aşk zamanı olan yaz mevsiminde çince, erkek balıkların vücudu rakiplerine karşı yapılmış mücadelelerden baştan başta yarılarla dolur, kış mevsiminde yaralar kendi kendine şifa bulurmuş.

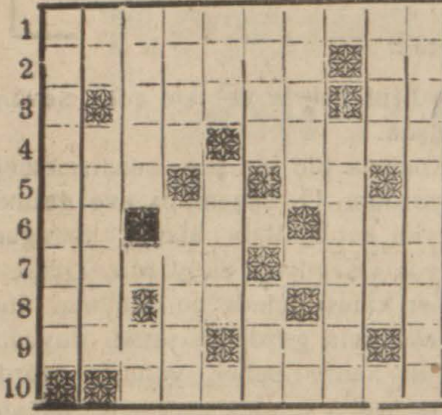
Musikiden müteessir olan hayvanlar

Meşhur kemancı Kraysler Amerikada Sanfransisco hayvanat bahçesinde tecrübeler yapmıştır. geçen sene de Tibe Vensan hayvanat bahçesinde tarafından buna benzer bir tecrübe yapılmıştı. Tibo bu tecrübelerinin halde Timsahların bütün diğer hayvanlardan ziyade müteessir oluuklarını görmüştür. Kraysler ise hayvanat bahçesinde muzikiden en ziyade müteessir olduğunu iddia etmektedir.

Yerli malı kullanmak parayı bir cebinden diğer cebine koymaktır.

EĞLENCE

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

KELİME OYUNU

Soldan sağa:

1 - Bir nevi çocuk oyunu, 2 - Kokulu bir yemiş, 3 - Rutubetli, işaret edati, 4 - Uzak, kumaş keser, 5 - Amerikada nehir, sorgu (kaba), 6 - Sonsuz bal, bir aza, bir nevi peynir, 7 - Münasebet, zamir konur, 8 - Zarf edati, can, olacağı haber veren şey, 9 - Emir sigası, erkek adı, 12 - Yarmak.

Yukardan aşağıya:

1 - Bir nevi köfte, 2 - Rahat edenler söyler, hürmet, 3 - Soy adı, yemek yememiş olan, 4 - Nezir, hamamda bulunur, 5 - Peygamber adı, mevzu, 6 - Hatve, meyva satılan yer, 7 - Yapması güç olan olmanın iş, karamın yarısı, 8 - Gemilerin ziftlenmesi, 9 - Bedava, elişi, 10 - En küçük kıta.

Erzurum Valiliğinden:

Erzurum, Tortum yolunun 47+000 inci kilo metresindeki (1326) lira 23 kuruş keşifli köprünün ihalesi 18 3-938 cuma gününe kadar uzatılmıştır.

İşbu ihale Vilâyet daimi encümeninde yapılacaktır: Muvakkat teminat miktarı (100) liradır.

Keşif evrakını ve sairesini teklif etmek isteyen taliplerin Encümen kalemine müracaat etmelerinin bir kerre daha Gazete ile ilân edilmesini bildiririm. (No: 163)

Erzurum Valiliğinden:

Erzurum, Tortum yolunun 48 inci kilo metresindeki (1257) lira 26 kuruş keşifli köprünün ihalesi 18 3-938 cuma gününe kadar uzatılmıştır. İşbu ihale Vilâyet daimi encümeninde yapılacaktır. Muvakkat teminat miktarı 95 liradır. Keşif evrakını ve sairesini teklif etmek isteyen taliplerin Encümen kalemine müracaat etmelerinin bir kerre daha Gazete ile ilân edilmesini bildiririm. (No: 164)

T. İŞ BANKASI

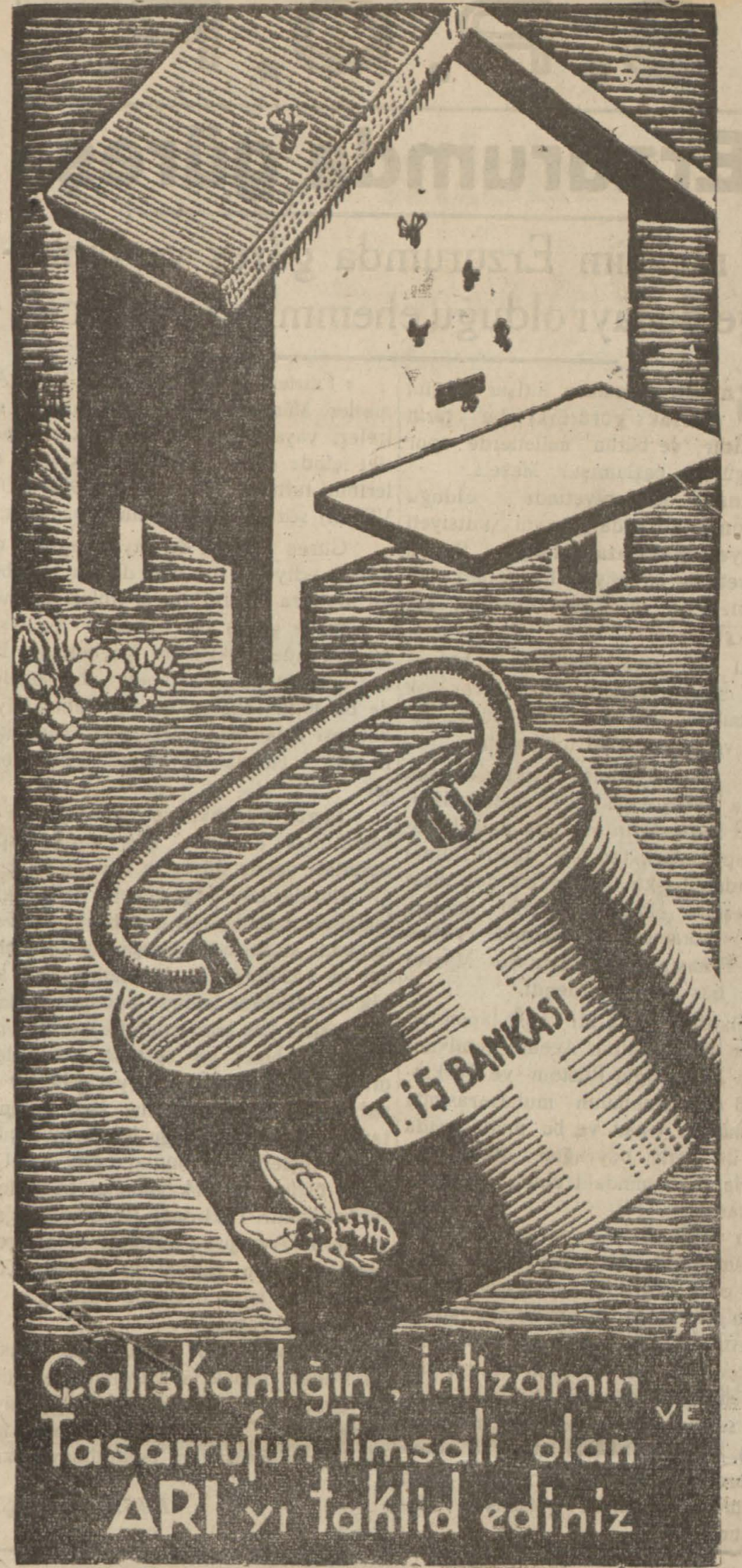
1938

Küçük Carî Hesaplar İkramiye Plânı

4 adet	1000	liralık	-	4000	lira
8	500	„	-	4000	„
16	250	„	-	4000	„
76	100	„	-	7600	„
80	50	„	-	4000	„
200	25	„	-	5000	„
384		„		28600	„

Kur'alar: 1 Mart, 1 Haziran, 1 Eylül, 1 Birincikânun tarihlerinde çekilecektir.

En az elli lira mevduatı bulunan hesaplar kur'alara dahil edilecektir.

Çalışkanlığın, İntizamın
Tasarrufun Timsali olan
ARI'yı taklid ediniz

TÜRKİYE
CUMHURİYETİ
ZİRAAT
BANKASI

PARA
BIRIKTIREN
RAHAT-EDER

DOĞU

İLÂN TARİFESİ

8 nci sayıfada santim	25	Kuruş
7	50	„
6	75	„
5	100	„
4	150	„
3	200	„
2	250	„
1	400	„

İlan verecek kimseler DOĞU Gazetesini İdare Müdürlüğüne müracaat etmelidirler. Devamlı ilânlar için busus tarifeye tatbik edilir.

Kırmızı ilânlarda tarife bir misli fazlasile alınır.

Adres değiştirmek 25 kuruşluk ücret tabiidir.

DOĞU Abone tarifesi

Senelliği	12	Lıra
Altı aylığı	7	„
Üç aylığı	4	„
Bir aylığı	1,50	„

ECNEBİ MEMLEKETLER İÇİN

Senelliği	24	Lıra
Altı aylığı	14	„

Teminatlî Daktilo, Dikiş ve her nevi makineler tamirata yrpılır

Rıza Vatandaşlar

Silah Fabrikası karşısında
Bay KA YA hanesinde

Sahip ve Başmuharriri:
CİHAD BÂBAN

Umum neşriyatı idare eden Yazı İşleri
Müdürü: BAHADIR DÜLGER

Baskıldığı yer: DOĞU Basımevi

DOĞU

İlânlarınızı kabul eder,

FİRMANIZI

Bütün Doğuya tanıtır

“DOĞU,, büyük bir memleket parçasının her tarafında okunan bir gazetedir.

Doğu illeri ile ilgisi olan bütün müesseselerin gazetemiz vasıtasile kendilerini bu geniş bölgeye tanıtılmaları menfaatlerinin ilk icabıdır.

İLÂNLARINIZI

Doğrudan doğruya

GAZETEMİZE
gönderiniz